

סיכוי סיכוי Sikkuu

העמותה לקידום שוויון אזרחי الجمعية لدعم المساواة المدنية
The Association for the Advancement of Civic Equality

גורמים המשפיעים על קבלת אישור לפי סעיף 46 לזיכוי מס לתורמים במוסדות ציבור במגזר הערבי

ארקדי רודמן

תוכנית ניהול ארגונים ללא כוונת רווח

אוניברסיטת בן גוריון

מאי 2011

מסמך זה נכתב ע"י סטודנט/ית מלגאית/ת במסגרת פרויקט מדיניות שוויונית בעמותת סיכוי
ומשקף את העמדות של כותב/ת המסמך בלבד

תוכן עניינים

3	תודות
4	תמצית
5	מבוא
6	סקירת ספרות
6	מגזר השלישי בישראל
8	נתוני המגזר השלישי בישראל
8	החברה האזרחית הערבית בישראל
10	סעיף 46
12	תהליך אישור מוסד ציבורי לעניין סעיף 46
17	שיטת מחקר
18	ממצאים
19	נתונים כמותיים
22	ניתוח ראיונות
24	מסקנות
28	סיכום
29	מקורות
29	מקורות ספרותיים
30	מקורות מהאינטרנט
31	נספחים
31	נספח א'
35	נספח ב'
36	נספח ג'
37	נספח ד'
44	נספח ה'
45	נספח ו'

תודות

ברצוני להודות לעמותת סיכוי על ההזדמנות לכתוב עבודת מחקר זו, ובמיוחד למיכל בליקוף, רכזת מחקר ומידע, לרון גרליץ, מנהל שותף של עמותת סיכוי ולפאוזיה אבו-נמר רכזת הסטודנטים על התמיכה והסיוע הרב שהגישו במהלך כתיבת עבודה זו.

כמו כן, ברצוני להודות לאלה שהתראיינו לעבודת מחקר זו, על זמנם ועל המידע והרב שהעבירו: מר עלי אבו עטא, יושב ראש עמותת "אלשפאעה ואלרחמה"; מר מאג'ד אלכמלאת – מנכ"ל עמותת צעד קדימה לקידום החינוך ברהט; מר מוחמד טאהר, יושב ראש עמותת אלאנואר; רואה חשבון מר אוסמה ג'בריס, רו"ח של עמותת אלבית אלדאפי; גב' כריסטינה חורי, מנהלת ארגונית של עמותת ג'בינה; מר אלברט אנדראוס, מנכ"ל עמותת בית האומנות תרשיחא; ד"ר סמחאת קאסם, מנכ"ל עמותת הסהר הירוק; מר חאלד מחמוד, מנכ"ל עמותת "אלסלאם" למען זקנים ופנסיונרים; ומר עמיר חביב, מנכ"ל עמותת "נולדתי לחיות בכבוד".

בנוסף, ברצוני להודות במיוחד למשפחתי ולבת זוגי על התמיכה הרבה בזמן כתיבה

עבודה זו.

תמצית

אחת הדרכים בה הממשלה יכולה לעודד תרומות לארגונים ללא כוונות רווח, היא על ידי מתן זיכוי ממס על תרומות למוסדות ציבור, תמריץ אשר מעוגן בסעיף 46 של חוק מס הכנסה. למרות שהזיכוי ממס על תרומות הינו תמריץ חזק, ישנם מעט מוסדות ציבור אשר מחזיקים באישור לסעיף זה, ומתוכם אחוז נמוך עוד יותר של מוסדות ציבור מהמגזר הערבי אשר מקבלים את האישור להחזר מס לתורמיהן. מחקר זה בדק מהם החסמים המשפיעים על קבלת אישור לעניין סעיף 46 במוסדות ציבור מהמגזר הערבי. כדי לבדוק זאת, נספרו מוסדות ציבור מהמגזר הערבי אשר קיבלו אישור על פי סעיף 46 על ידי ועדת הכספים של הכנסת משנים 2001-2010, בוצע ניתוח סטטיסטי של רשימות אלה, ונערכו ראיונות עם 9 נציגים של מוסדות ציבור מהמגזר הערבי בעלי אישור לסעיף 46 כדי לעמוד על החסמים העיקריים לקבלת האישור.

נמצא כי בשנים 2001-2010 אושרו סה"כ 2806 מוסדות לסעיף 46. מתוכם, 93 מוסדות ציבור מהמגזר הערבי שמהווים 3.31% מכלל המוסדות. מתוך המוסדות הללו שאושרו בשנים הנ"ל, כיום ל-53 מוסדות ציבור מהמגזר הערבי עדיין קיים אישור לסעיף 46. בנוסף, נמצא כי ריבוי הדרישות של נציבות המס, משך הטיפול, והפן הפוליטי בהליך לקבלת סעיף 46 אינם מהווים חסם לקבלת אישור לעניין סעיף 46, אלא הסיבה העיקרית למיעוט מוסדות ציבור מהמגזר הערבי בעלי אישור לעניין סעיף 46 טמונה במיעוט הארגונים שניגשים לתהליך, בעיה שמקורה בחוסר מודעות לסעיף זה, יתרונותיו וסיכויי קבלתו, ויתכן גם במיעוט התרומות של עסקים במגזר הערבי.

מבוא

תהליכי ההפרטה בשירות הציבורי שיוזמת הממשלה, וצמצום מעורבותה בתחומי הרווחה הביאו לפריחתם של ארגונים ללא כוונת רווח והבנה כי על הממשלה לעודד את פעילותו של מגזר האלכ"רים, המגזר השלישי. אחת הדרכים בה הממשלה יכולה לעודד תרומות לארגונים ללא כוונות רווח, היא על ידי מתן תמריץ כלכלי לתורמים, בצורת זיכוי ממס על תרומות. תמריץ זה מעוגן בחקיקה, בסעיף 46 של חוק מס הכנסה. למרות שהזיכוי ממס על תרומות הינו תמריץ חזק, ישנם מעט מוסדות ציבור אשר ניגשים לתהליך קבלת האישור, מספר קטן עוד יותר שמקבלים אותו, ומתוכן אחוז מזערי של מוסדות ציבוריים מהמגזר הערבי אשר מקבלים את האישור להחזר מס לתורמיהן.

מטרת מחקר זה הינה לבדוק את הגורמים אשר משפיעים על קבלת אישור לעניין סעיף 46 אצל מוסדות ציבור ערביים, חסמים או גורמים הממריצים קבלת אישור זה.

למרות הספרות הענפה העוסקת במגזר השלישי והחברה האזרחית, ישנה ספרות מעטה מאוד אשר עוסקת בחברה האזרחית הערבית בישראל, וכמעט לא קיימת ספרות העוסקת בזיכוי מס לתרומות למוסדות ציבור מהמגזר הערבי. בכך טמונה חשיבות מחקר זה, אשר שואף לתרום לחקר החברה האזרחית הערבית בישראל והגורמים המשפיעים על צמיחתה, לתרום לעבודת מוסדות הציבור מהמגזר הערבי, ולהציע יותר מידע שיסייע לקבלת החלטות במוסדות אלה.

שאלת המחקר הנשאלת בעבודה זו היא – מהם החסמים המשפיעים על קבלת אישור לסעיף 46 במוסדות ציבור ערביים? לצורך מחקר זה נספרו מוסדות ציבור מהמגזר הערבי אשר קיבלו אישור על פי סעיף 46 על ידי ועדת הכספים של הכנסת משנים 2010-2001, ובוצע ניתוח סטטיסטי של רשימות אלה.

כדי לעמוד על הגורמים הממריצים או מעכבים קבלת אישור לעניין סעיף 46, בשלב השני של המחקר נערכו ראיונות עם 9 נציגים של מוסדות ציבור ערביים מוסלמים בעלי אישור לסעיף 46. ונותחו הסיבות לקבלת או אי קבלת האישור. הציפייה היא כי ישנן 2 סיבות עיקריות המשפיעות על קבלת האישור: אי הכרת נהלי רשות המיסים לגבי תהליך קבלת האישור, ומידת הסתמכות המוסד הציבורי על תרומות.

החלק הראשון של עבודה זו עוסק בסקירה הספרותית, בו יוסבר על המגזר השלישי בישראל, החברה האזרחית הערבית בישראל, סעיף 46 לפקודת מס הכנסה, ותהליך קבלת אישור לסעיף זה. החלק השני עוסק בהסבר שיטת המחקר של מחקר זה. החלק השלישי של העבודה מביא את תוצאות ניתוח הרשימות של ועדת הכספים וניתוח ראיונות של נציגי מוסדות

הציבור מהמגזר הערבי. החלק הרביעי של המחקר עוסק בניתוח הממצאים, במסקנות שעולות מן הממצאים, והצעות והמלצות בנוגע לגורמים המשפיעים לקבלת אישור לעניין סעיף 46.

סקירת ספרות

בחלק זה של המחקר יוסבר על המגזר השלישי בישראל, החברה האזרחית הערבית בישראל, יוסבר סעיף 46 לפקודת מס ההכנסה, ויפורט תהליך קבלת אישור לסעיף זה. יש לציין תחילה, כי הנושא של סעיף 46 נחקר בצורה מועטה בספרות האקדמית, כשהמחקר הבולט והמקיף בנושא זה הוא מחקרם של מור ויפה (2004), שבו נבדק הקשר בין מדיניות מיסוי תרומות בישראל לגיוס כספים של עמותות, ובנוסף ישנה התייחסות רחבה לנושא סעיף 46 בדו"חות ועדת גל-נור (2003) וועדת ארידור (2006) אשר עוסקים במדיניות ציבורית כלפי המגזר השלישי.

המגזר השלישי בישראל

ארגוני החברה האזרחית והמגזר השלישי הם ביטוי לרצון האזרחים, לרצון החברה, לקחת אחריות ולהיות שותפים בעיצוב עתידם. בסיס קיומם הוא הרצון והיכולת לבסס את החברה ולחזקה, להשמיע את קולה ולחולל שינויים חברתיים (ניסן ועמיתים, 2010). החברה האזרחית היא המרחב המצוי בין המדינה, השוק החופשי ומסגרות משפחתיות ראשוניות. מתקיימות בו הפעילויות החברתיות שאינן במסגרת המדינה. ההשתתפות בחברה האזרחית היא וולונטרית, וכוללת פעילויות בתחומים שונים. המאפיין המרכזי של החברה האזרחית הוא האוטונומיה מהמדינה, והגורם הפעיל בה הוא הציבור. החברה האזרחית מבטאת ומממשת אינטרסים קבוצתיים, קהילתיים ואף פרטיים, שהמדינה אינה מעוניינת או אינה מסוגלת להיענות להם. מדובר במרחב פלורליסטי ומכליל, שנועד למנוע הדרה ודחיקה של אזרחים של אזרחים לשולי החברה.

ארגוני המגזר השלישי עוסקים בשלושה נושאים מרכזיים, החופפים זה לזה בחלקם:

- א. **מתן שירותים** שאינם ניתנים על פי רוב במסגרות אחרות או שירותים שניתנים לאוכלוסיות ספציפיות.
- ב. **סנגור ופעילות לשינוי חברתי** במטרה להביא לשינוי המציאות והמדיניות.
- ג. **ביטוי לאינטרסים** בתחומי עניין ספציפיים או קולקטיביים (קהילות דתיות, ארגוני חברים).

לצורך עבודה זו, ארגוני המגזר השלישי יוגדרו על פי הגדרתם של Salamon and Anheier (1998) לפי חמישה קריטריונים:

- א. אירגונים פורמליים, ממוסדים במידה מסויימת.
  - ב. פרטיים, אינם כפופים ליחידה ממשלתית או עירונית.
  - ג. ארגונים ללא כוונת רווח, אינם מחלקים רווחים לבעליהם.
  - ד. ארגונים עצמאיים, שאינם נשלטים על ידי גורמים חיצוניים.
  - ה. ארגונים התנדבותיים, הכוללים מרכיב של התנדבות או תרומה (אפילו רק בדמות של ועד מנהל מתנדב) (דו"ח ועדת גל-נור, 2003).
- בישראל יש שלוש צורות התאגדות לארגון מגזר שלישי:
- א. **עמותה** – על פי חוק העמותות (1980), שני אנשים או יותר יכולים להתאגד למטרה חוקית שאינה מכוונת לחלוקת רווחים ביניהם.
  - ב. **חברה לתועלת הציבור** – על פי חוק החברות (1999), כל אדם רשאי לייסד חברה שפועלת למען מטרת ציבוריות בלבד (כפי שיפורטו בהמשך), ושלא מחלקת רווחים לבעליה.
  - ג. **הקדש** – על פי חוק הנאמנות (1979) הקדש הוא סוג של נאמנות שמטרתה לקדם עניין ציבורי (לדוגמא שימוש בנכסים כדי לקדם מטרה מסויימת (דו"ח ועדת גל-נור, 2003).

נתוני המגזר השלישי בישראל

כיום פועלות בישראל כ- 20,000-25,000 עמותות וחברות לתועלת הציבור במגוון תחומים. נתון זה נגזר ממספר תיקי המלכ"רים ברשות המסים (19,818), מספר ארגונים המשלמים את האגרה השנתית והמבקשים פטור ממנה, ומספר העמותות המדווחות לרשם העמותות. ל-8,200 ארגונים היה אישור ניהול תקין נכון לשנת 2006. קצב רישום הארגונים עומד בשנים האחרונות על כ- 1,700 בשנה.

תחומי עיסוק – ארגוני מגזר שלישי מתפלגים מבחינת תחומי עיסוק באופן הבא:

דת (25%), חינוך ומחקר (16%), תרבות ופנאי (14%), רווחה (13%), פילנתרופיה (12%), שינוי אזרחי (6%), שיכון ופיתוח (5%), איגודים מקצועיים (3%), בריאות (2%), הנצחה (2%), איכות סביבה (1%), פעילות בינלאומית (1%) (לימור ועמיתים, 2010).

מוסדות ציבור – נכון לשנת 2002, כ- 12,000 ארגוני מגזר שלישי היו מוכרים כמוסד ציבור על פי סעיף 9 (2) לפקודת מס ההכנסה¹. מתוכם, כ-3,800² ארגונים קיבלו אישור לסעיף 46. ההיקף הכספי של ההטבת הזיכוי מס לתרומות הייתה בשנת 2002 כ- 120 מיליון ₪ (דו"ח ועדת גל-נור, 2003).

הכנסות הארגונים – נכון לשנת 2008, 51.3% מהכנסות ארגוני המגזר השלישי היו מהממשלה, 28.7% היו הכנסות עצמיות, 18.4% היו הכנסות מתרומות מישראל ומחו"ל, ו-1.6% היו הכנסות מריבית ורכוש (לימור ועמיתים, 2010).

החברה האזרחית הערבית בישראל

מרבית העמותות וארגוני חברה אזרחית במגזר הערבי קמו בעשור האחרון. גם קודם לכן היו היו ארגוני חברה ערביים, אך מרביתם לא התאגדו כעמותות רשומות. משנת 1980 ארגוני חברה ערביים התחילו להירשם בקצב הולך וגובר: בין השנים 1981-1985 – נרשמו 26 ארגונים בשנה בממוצע; בין השנים 1986-1990 – נרשמו 59 ארגונים בשנה בממוצע; בין השנים 1991-1998 – נרשמו 73 ארגונים בשנה בממוצע. בין השנים 1986-1995 – שיעור הארגונים במגזר הערבי עמד על 5.5%, ובשנים 1996-2005 - שיעור הארגונים במגזר הערבי עמד על 7.9% (לימור ועמיתים, 2010). בשנת 1998 בישראל היו 1009 ארגוני מגזר שלישי מהמגזר הערבי, שהיוו באותה השנה כ- 4% בלבד מכלל הארגונים הרשומים. בשנת 2003 ועדת גל נור לבחינת מדיניות ציבורית כלפי המגזר השלישי מצאה 5 סיבות עיקריות לצמיחת מספר הארגונים הערביים מאז 1980:

- א. הספקת שירותים לאוכלוסיה הערבית כתוצאה ממדיניות ההפליה של מוסדות המדינה כלפיה, ולחץ על המדינה לספק יותר שירותים.
- ב. גידול בשכבת הצעירים האקדמאים בחברה הערבית בעלי מודעות פוליטית חברתית גבוהה, שהקימו רבות מהעמותות.
- ג. התנועה האסלאמית יזמה או עודדה הקמתם של עשרות ארגונים דתיים וארגוני צדקה ביישובים שונים.
- ד. העמותות משמשות כחלופה תעסוקתית לאקדמאים מובטלים במגזר הערבי.
- ה. הוקמו ארגוני סגור וארגוני זכויות אדם רבים (דו"ח ועדת גל-נור, 2003)

¹ לא כל עמותה או חברה לתועלת הציבור היא מוסד ציבורי. מוסד ציבורי הינו מעמד שארגון ללא כוונות רווח יכול לקבל רק לאחר עמידה בקריטריונים שיפורטו בהמשך.
² באותה השנה נספרו כ-30,000 עמותות וחברות לתועלת הציבור, מה שבפועל אומר שרק ל-10% מכלל הארגונים היה אישור לסעיף 46.

תחומי עיסוק - מבחינת תחומי עיסוק, מרבית ארגוני החברה האזרחית הערבית בישראל עוסקים בשישה תחומים מרכזיים: דת (25%), תרבות (22%), שיכון ופיתוח (14%), רווחה (11%), חינוך ומחקר (10%), הגנה על זכויות האזרח (10%), וכמו כן פילנתרופיה (3%), איגודי עובדים ומקצועיים (2%), בריאות (1%), הנצחה (1%), פעילות בינלאומית (0.4%), סביבה (0.3%), ואחרים (1%) (דו"ח ועדת גל-נור, 2003).³

אחד המאפיינים הבולטים ביותר בדפוסי ההשתתפות הפוליטית של החברה האזרחית הערבית הוא הסתייעות בחברה האזרחית הגלובלית ובמוסדות בין-לאומיים על מנת לקדם את מעמדו המשפטי של המיעוט הערבי בישראל במסגרת ארגונים בין לאומיים כמו האו"ם. בולט גם מספרם של הארגונים לשינוי חברתי במגזר הערבי: 29.3% מהארגונים לשינוי חברתי שנוסדו בשנים 1981-2001 הוקמו כדי לשרת את האוכלוסייה הערבית ושיעורם של הארגונים הערביים לשינוי חברתי מכלל העמותות הערביות גבוה פי 2 ויותר משיעורם של הארגונים היהודיים לשינוי חברתי מכלל העמותות היהודיות (11% ו- 5% בהתאמה) לימור ועמיתים, 2010).

תרומה של עסקים - למרות מצוות הזכאת, מצוות הצדקה ואחת מחמשת עמודי האסלאם, היקף תרומת העסקים הינו קטן.

חסמים של ארגונים מהמגזר הערבי - ועדת גל-נור מצאה 4 חסמים מרכזיים בהקשר של ארגוני מגזר שלישי מהמגזר הערבי:

- א. המדינה מתייחסת כאל רבים מארגוני המגזר השלישי מהמגזר הערבי כאל "גורם עויין" או כאל גורם בעל פוטנציאל מפריע למדינה ולפעולותיה, ותקנות שעת חירום אף שומשו לאיסור פעילותם של ארגונים אחדים.
- ב. לארגונים בעיות מימון קשות בעיקר בגלל תמיכה ממשלתית מצומצמת ביותר.
- ג. הארגונים נתקלים בקשיים להירשם כעמותות, בפניות לקבלת אישור ניהול תקין, ובפניותיהם למשרדי ממשלה לצורך התקשרויות חוזיות או לקבלת תמיכות.
- ד. הארגונים הערביים נדרשים בבדיקות מדוקדקות ואף חודרניות, בכל הנוגע למטרותיהם, ולמבניהם, ולצורות פעולתם. פעמים רבות, בדיקות אלה שונות ומקיפות יותר מאלה הנדרשות מארגונים במגזר היהודי.

המלצות כדי לעודד פעילות אזרחית במסגרות של מגזר שלישי בקרב האוכלוסייה הערבית

ולמנוע את הפלייטם, הועדה המליצה על שישה צעדים:

³ להשוואה בין ההתפלגות לתחומי עיסוק של ארגוני החברה האזרחית במגזר הערבי לבין ההתפלגות לתחומי עיסוק בכלל ארגוני החברה האזרחית ראה/י נספח ו'.

- א. לבחון את הבדיקות שמבצעים גורמי רישוי ופיקוח ובמיוחד רשם העמותות כדי למנוע הפליה.
- ב. לא להשתמש במנגנונים שלא נועדו לטיפול בארגוני מגזר שלישי כמו תקנות שעת חירום.
- ג. להנחות את משרדי הממשלה לאפשר לארגונים מהמגזר הערבי לפעול בחופשיות ובעצמאות במטרה לשלבם במתן שירותים מתקדמים לאוכלוסייה זו.
- ד. לקדם פרויקטים ממשלתיים באמצעות ארגוני מגזר שלישי מהמגזר הערבי, להגביר את התמיכות ואת ההתקשרויות החוזיות עם ארגונים אלה. כמו כן, מומלץ לעודד ארגוני מגזר שלישי מהמגזר הערבי להגיש בקשות כמוסד ציבורי לעניין תרומות לסעיף 46.
- בהקשר זה חשוב להבטיח התייחסות עניינית של הרשויות (רשויות המס וועדת הכספים של הכנסת) לעמותות ערביות העומדות בדרישות החוק להכרה בהן כמוסד ציבורי לעניין תרומות על פי סעיף 46.
- ה. לשים דגש מיוחד על שיתוף ארגונים מהמגזר הערבי בתהליכי חקיקה ושינוי המדיניות של המשרדים הממשלתיים בתחומים הרלוונטיים.
- ו. לעודד את הארגונים להתאגדות פנים מגזרית, להשתתף בקביעת אמות מידה לניהול תקין, קידום השקיפות, וקידום הלימוד וההכשרה.

סעיף 46

סעיף זיכוי מס לתורמים למוסד ציבורי היה קיים עוד בימי המנדט הבריטי בפקודת מס ההכנסה המנדטורית. לאחר קום המדינה הפקודה המנדטורית אומצה על ידי הכנסת הראשונה עם תיקונים מסוימים, ובתוכה גם סעיף זיכוי מס לתורמים למוסד ציבורי. סעיף 46 עבר שינויים רבים במהלך השנים בסכומי ותקרות הזיכוי, סוגי התרומות, ייעוד התרומות וסוגי הארגונים הנתרמים, כשלמחוקקים היו **שלוש מטרות** בתמיכה בתרומות למוסדות ציבור:

- להקטין את התקציב המיועד לנושאים שהסעיף מתייחס אליהם ולהחליפו בתרומות של יחידים וחברות. (מור ויפה, 2004).
- לעודד תרומות ולהגדיל את הכנסותיהם של מוסדות ציבור שהממשלה מעוניינת לקדם את ענייניהם.
- לאפשר לאזרחים לתעל חלק מתשלומי המיסים שלהם ליעדים המועדפים עליהם (גל-נור ועמיתים, 2003).

בסעיף 46 (א) לפקודת מס הכנסה נכתב כי: אדם שתרים בשנת מס פלונית סכום העולה על 300⁴ שקלים חדשים לקרן לאומית⁵, או למוסד ציבורי כמשמעותו בסעיף 9(2) שקבע לעניין זה שר האוצר באישור ועדת הכספים של הכנסת, יזוכה מהמס שהוא חייב בו באותה שנה בשיעור של 35% מסכום התרומה – אם הוא יחיד, ובשיעור הקבוע בסעיף 126(א)⁶ מסכום התרומה – אם הוא חבר-בני-אדם, ובלבד שלא יינתן זיכוי בשנת מס פלונית בשל סכום כולל של תרומות העולה על 30% מההכנסה החייבת של הנישום באותה שנה, או על 7,500,000⁷ שקלים חדשים, לפי הנמוך מביניהם (להלן – התקרה לזיכוי); סכום העולה על התקרה לזיכוי שנתרם באותה שנת מס, יזוכה מהמס בהתאם להוראות סעיף זה בשלוש שנות המס הבאות בזו אחר זו, ובלבד שלא יינתן זיכוי בכל אחת משלוש שנות המס כאמור, בשל סכום כולל של תרומות העולה על התקרה לזיכוי (פקודת מס ההכנסה)⁸

“אדם שתרים” - התורם יכול להיות יחיד שמשלם מס הכנסה, חברה בע"מ, או קיבוץ (המאוגד, בדרך כלל, כאגודה שיתופית). זאת יכולה גם להיות עמותה, בתנאי שהיא משלמת מס הכנסה, למשל על פעולות עסקיות שלה.

“סכום העולה על 300 שקל” – זהו הסכום המינימאלי לתרומה בגינו ניתן לקבל זיכוי מס, כשהתורם יקבל זיכוי על 35 אחוזים ממלוא הסכום החל מן השקל הראשון ז"א מתרומה של 300 שקל יזוכו 105 שקל בלבד. הזיכוי ייעשה ממס הכנסה שהתורם חייב בו (אם התורם חייב 1,000 שקל למס הכנסה הוא יהיה חייב אחרי הזיכוי 650 שקל בלבד. יש לציין, שהזיכוי יינתן רק למי שמגיש דו"ח שנתי למס הכנסה. אם זאת, אם פחות מ- 300 ₪ – התורם לא ייחנה מהזיכוי. (מור ויפה, 2004)

מוסד ציבורי - זיכוי המס ניתן לתורם על תרומה למוסד ציבורי. אם כן, מהו מוסד זה? בפקודת מס ההכנסה, מוסד ציבורי מוגדר בסעיף 9(2) כך: "חבר בני אדם של שבעה לפחות שרוב חבריו אינם קרובים זה לזה...הקיימים ופועלים למטרה ציבורית ונכסיהם והכנסותיהם משמשים להשגת המטרה הציבורית בלבד.

"מטרה ציבורית" מוגדרת כ"מטרה שעניינה דת, תרבות, חינוך, מדע, בריאות, סעד או ספורט וכן מטרה אחרת שאושרה על ידי שר האוצר כמטרה ציבורית" (פקודת מס הכנסה).

⁴ עדכון 2212 לחוק מס ההכנסה, 22.9.2009 – הוראת השעה

⁵ הסוכנות היהודית לא"י, ההסתדרות הציונית העולמית, המגבית המאוחדת לישראל והקרן הקיימת לישראל – פקודת מס הכנסה, סעיף 46 (ג).

⁶ 25% - פקודת מס הכנסה, סעיף 126 (א)

⁷ עדכון 2212 לחוק מס ההכנסה, 22.9.2009 – הוראת השעה

⁸ פקודת מס הכנסה, האתר לביטוח לאומי - <http://www.btl.gov.il/laws/btlLaws.aspx?lawid=329350#>

בהתאם לסמכותו קבע שר האוצר מטרות נוספות כמטרה ציבורית, ובהן: עידוד החיסכון לחינוך, מטרות האגודה למען בטחון ישראל (לבי"י), מתן שירותים מוניציפאליים ליישובים ביו"ש ובאזור הגולן, מניעת תאונות, תנופה לצמיחה לסיוע למניעת אבטלה במשק, סיוע ליישובים במצוקה, קרן ג'ינסיס, קליטת עלייה, סיוע לחיילים משוחררים, הגנה על זכויות האזרח בישראל, פעילות למען טוהר מידות בשירות הציבורי ומינהל תקין והגנה אזרחית על בטחון תושבי ישראל ואזרחיה מפני מלחמה או פעולת איבה. (דו"ח מנהל הכנסות המדינה מספר 56, 2007) חשוב לציין, כי לא קיים פיקוח של הכנסת על סמכותו של שר האוצר להוסיף מטרות לרשימת המטרות הציבוריות (גל-נור ועמיתים, 2003).

תהליך אישור מוסד ציבורי לעניין תרומות לפי סעיף 46

ראשית, על הארגון להירשם אצל רשם העמותות אם הארגון החליט להתאגד כעמותה, או אצל רשם ההקדשות אם הארגון התאגד כחברה לתועלת הציבור או הקדש. לאחר מכן, על הארגון לקבל הכרה מרשות המסים כמוסד ציבורי. סעיף 46 לפקודת מס הכנסה קובע כי מוסד ציבורי יוכר לענין תרומות בהתקיים כל התנאים הבאים:

- א. המוסד הוא מוסד ציבורי כמשמעותו בסעיף 9(2) לפקודה.
- ב. שר האוצר קבע אותו כגוף ציבורי לענין זה.
- ג. קביעת שר האוצר אושרה על ידי ועדת הכספים של הכנסת.

הדרישות הטכניות להכרת הארגון כמוסד ציבורי

כדי שהמוסד יוכר כמוסד ציבורי, עליו לעבור תהליך בדיקה לא פשוט, בו עליו לעמוד בתנאים רבים, ולהגיש מסמכים ואישורים רבים למחלקה למוסדות ציבור ומלכ"רים בנציבות מס ההכנסה. פעולות המוסד בתחום המטרות שבסעיף 9(2) לפקודה כשלעצמו, אינן מעניקות אוטומטית למוסד מעמד של מוסד ציבורי. רבים הגופים שפעילותם נכללת לכאורה בתחום המטרות של סעיף 9(2) לפקודה, אך פעילותם נושאת אופי עסקי ואינה פטורה ממס. קביעת מקור ההכנסות ואופיין נעשה בהתאם למבחנים לפעילות עיסקית שהתגבשו בפסיקה. נבדקת פעילות הגוף למען מטרות ציבוריות שביטויין בין היתר:

- א. העלאת רווחת הציבור הכללית ולא של קבוצות חברתיות מצומצות, ללא יצירת אפליה.
- ב. תרומות והשתתפויות כספיות לא יהיו תנאי או מסווה לקבלת שירותים מהמוסד.
- ג. מפעילי המוסד, עובדיו ובעלי ענין בו לא יפיקו כל הנאה כלכלית אישית לבד משכר סביר עבור תרומתם הישירה.
- ד. שיעור הוצאות הנהלה וכלליות לא יעלה על השיעור המרבי המפורט באתר מס הכנסה.

- ה. המוסד אינו פועל למטרות רווח, המוסד לא יחלק רווחים לחבריו (שכר בלתי סביר, טובות הנאה בכסף או בשווה כסף וכו').
- ו. פעילות המוסד מכוונת ומשרתת את טובת הציבור ואילולא קיומה לא היתה מתבצעת על ע"י גופים פרטיים, אלא היה הכרח לבצעה ע"י גוף ממלכתי ציבורי.
- ז. הגוף מרכז פעילות בתחום מסוים ולא נועד לטפל במקרה ספציפי, פעילותו נמשכת לאורך זמן והקמתו לא נועדה למטרה אד – הוק.
- ח. הקריטריונים/ תנאי הזכאות לקבלת שירותים מהמוסד עומדים במבחנים אובייקטיביים המפורסמים לציבור הרחב.
- ט. תהליכי קבלת החלטות במוסד נעשים עפ"י אמות מידה ציבוריות ותוך מתן זכות שווה לכל חבר הנהלה בתהליך קבלת החלטות.
- מבחנים לפעילות עסקית שעלולה לפסול מוסד מהיותו מוסד ציבורי:
- א. היקף הפעילות העסקית הינה מהותית ביחס לכלל פעילות המוסד.
- ב. רישום במע"מ כעוסק.
- ג. מוסד מתחרה בסקטור העיסקי מבחינת אופי השירותים והמוצרים שהוא מספק.
- ד. ככל שמחירי המוסד קרובים למחירי השוק תחשב פעילותו עסקית.
- ה. תרומות והשתתפויות הינן תנאי או מסווה לקבלת שירותים מהמוסד.
- ו. ככל שהמוסד מספק סחורות ושירותים לגופים עיסקיים, הנטייה לראות בו גוף עיסקי, תגבר.
- התנאים והמבחנים המפורטים לעיל, מהווים קווים מנחים לסיווגו של המוסד כמוסד ציבורי כאשר ההחלטה תתקבל בדרך כלל כתוצאה מהצטברות מספר תנאים ולא בהכרח מקיומו של תנאי זה או אחר (מתוך אתר רישום עמותה חדשה).
- האישורים הדרושים להגשה לנציבות מס הכנסה:**
- א. טופס הבקשה מס' 5245.
- ב. כתב התחייבות ונספחיו בו שורה של התחייבויות שעל המוסד לעמוד בהן.
- ג. פרטים על פעילות המוסד.
- ד. אישור ניהול תקין מרשם העמותות או רשם ההקדשות. הארגון יכול לקבל אישור זה רק אחרי שנתיים של פעילות, ורשם העמותות בודק בצורה מעמיקה את הנושאים הבאים:

- קיום מטרות רשומות
- שימוש בנכסים רק למען המטרות
- פעילות בהתאם לתקנון העמותה.
- קיומו של גוף ביקורת.
- קיומו של רואה חשבון חיצוני עם המחזור מעל לכ- 1.2 מיליון ש"ח
- שיעור הנהלה וכלליות לא עולה על השיעור המירבי שנקבע בהתאם למחזור.
- ה. תקנון עמותה המותאם לזה של מוסד ציבורי (הוספה של סעיפים).
- ו. רשימה של שבעה חברים ופרטיהם?⁹
- ז. אישור מע"מ על רישום כמלכ"ר או כעוסק.
- ח. אישור ניהול פנקסי חשבונות ורשומות לפי חוק עסקאות גופים ציבוריים.
- ט. אישור על פטור מניכוי מס במקור.
- י. אישור רוי"ח על ניהול ספרים תקין על פי הוראות מנהל רשות המיסים.
- יא. צילום דוחות כספיים של המוסד לשנתיים שקדמו לשנת הגשת הבקשה.
- יב. דוגמא של קבלה עבור מתן שירותים.
- יג. דוגמא של קבלה עבור קבלת תרומות.
- יד. רשימה של חמשת בעלי השכר הגבוהה בארגון ופרטיהם.
- טו. מספר המועסקים בשכר, מספר המתנדבים, ותפקידיהם.
- טז. פירוט הפעילויות בשנת הבקשה ובשנה הקודמת לה – מהות, מקום, מועד, מס' משתתפים, עלות כספית למשתתף.
- יז. מספר הנהנים משרותי הארגון.
- יח. הסבר כיצד מתבצע גיוס התרומות.
- יט. פירוט נכסי הנדל"ן שבבעלות או בשכירות הארגון.
- כ. פרוט, האם המוסד משלם שכר או מעניק טובות הנאה בשווה כסף לחבריו או קרוביהם.
- כא. פרוט, האם חברי המוסד או קרוביהם מעניקים שירותים למוסד תמורת תשלום כספי או תשלום בשווה כסף.
- כב. במידה וקיים, חומר פירסומי על המוסד הציבורי וציון אתר האינטרנט.

⁹ להקמת עמותה דרושים רק שני אנשים. להכרה בארגון כמוסד ציבורי חייבים להיות לפחות שבעה חברים בארגון.

לאחר בדיקה טכנית של כל מסמכי הבקשה בנציבות המס, מתקיים דיון בוועדה בנציבות מס ההכנסה אודות עמידה בתנאי הארגון בתנאים הרשומים לעיל. לעיתים, הארגון לא מגיש את כל המסמכים הדרושים ועליו להשלים את האישורים / המסמכים החסרים.

אישור שר אוצר וועדת הכספים של הכנסת

במידה והארגון עומד בכל התנאים הרשומים לעיל, הבקשה מועברת לאישור שר האוצר על ידי המחלקה למוסדות ציבור ומלכ"רים בנציבות מס ההכנסה. הבקשות מועברות לשר האוצר ברשימה מרוכזת של מוסדות הציבור המבקשים אישור לסעיף 46 א'¹⁰. לאחר עיון, שר האוצר מאשר את הרשימה אך מתנה את האישור בשתי תנאים: שהמוסד הציבורי לא ישנה את מטרותיו ויגיש את כל המסמכים הנדרשים בחוק לבדיקה לרשות המסים. במידה והמוסד הציבורי לא עושה כן, האישור לעניין סעיף 46 יבוטל.

לאחר אישור שר האוצר, הרשימה מועברת לדיון בוועדת הכספים של הכנסת. לפי בדיקת הפרוטוקולים של ועדת הכספים שנערכה בעבודה זו, ניכר כי בתחילת שנות ה-2000 נערכו דיונים מקיפים אודות מוסדות הציבור אשר מבקשים אישור לעניין סעיף 46. בשנים האחרונות הדיונים התקצרו, וניכר כי יש הסתמכות רבה על מחלקת המלכ"רים של מס ההכנסה. לרוב, חברי ועדת הכספים שואלים שתי שאלות עיקריות: מה אורך התור של מוסדות הציבור אשר מבקשים אישור לעניין סעיף 46, והאם יש להם אישור ניהול תקין. במידה ויש אישור ניהול תקין, הבקשה מועברת באופן כמעט אוטומטי. לא אחת חברי הכנסת התלוננו כי רשימת מוסדות הציבור הועברה אליהם דקות ספורות לפני הדיון, ולפחות פעם אחת הדיון ברשימה נדחה ביום עקב סיבה זו.

לאחר אישור שר האוצר וועדת הכספים הארגון מקבל אישור לעניין סעיף 46 לשלוש שנים, ובמידה הארגון עומד בהגשת כל המסמכים הדרושים כל שנה, האישור מוארך אוטומטית כל שלוש שנים.

ועדת ארידור (2006) ציינה כי אישור שר האוצר לעניין סעיף 46 מכניסה להליך היבט פוליטי. ולכן הועדה המליצה לבטל את הצורך באישור שר האוצר וועדת הכספים לקבלת אישור לעניין סעיף 46. הוועדה הציעה כי ארגון אשר הוכר כמוסד ציבורי על ידי רשות המסים, יקבל ממנה אישור לעניין סעיף 46 לאחר תום שנתיים של פעילות, אם נמצא ראוי לאישור על ידי רשות המסים בהתאם להוראות החלות בעניין. כמו כן, הוועדה המליצה כי בנסיבות דחופות מיוחדות, תוכל רשות המסים לתת אישור לעניין סעיף 46 גם לפני תום שנתיים של פעילות.

¹⁰ לפי בדיקה שנערכה בעבודה זו, גודל הרשימות יכול לנוע מארגון אחד ועד כ-70 ארגונים.

סיכויי קבלת האישור – כפי שצויין לעיל, תהליך קבלת האישור לעניין סעיף 46 הינו

תהליך ארוך ומורכב. מרגע מיסוד הארגון, הזמן הכי מוקדם שניתן לקבל בו את האישור הוא כשנתיים וארבעה חודשים: לוקח כשנתיים לקבל אישור ניהול תקין, ועוד לכל הפחות שלושה-ארבעה חודשים לקבל את האישור לעניין סעיף 46, וזאת בהנחה שכל המסמכים הוגשו על פי הדרישות של רשות המסים. בטבלה מספר אחד ניתן לראות שבשנים 1997-2000, 1334 ארגונים יהודים הגישו בקשה לאישור לעניין סעיף 46, ורק 544 ארגונים קיבלו את האישור – רק 40% מאלה שניגשו. מספר הארגונים הערביים שניגשו בשנים אלו היה 28, ומתוכן קיבלו את האישור רק 9 ארגונים – רק שלישי מהארגונים שניגשו. באופן כללי, מעט ארגוני מגזר שלישי בישראל ניגשים לקבל זכאות להכרה בזיכוי מס לתורמיהם (כ- 10% כפי שצויין לעיל), ונראה כי תופעה זו שמאפיינת את המגזר שלישי היהודי, מקבלת ביטוי יותר חריף במגזר שלישי הערבי.

מספר האישורים שהוגשו לאישור כמוסד ציבורי המוכר לעניין תרומות (לפי סעיף 46 א')		מספר הבקשות שהוגשו לאישור כמוסד ציבורי המוכר לעניין תרומות (לפי סעיף 46 א')		
ארגוני מגזר שלישי ערביים	ארגוני מגזר שלישי	ארגוני מגזר שלישי ערביים	ארגוני מגזר שלישי	
2	103	6	350	1997
2	75	6	300	1998
2	174	10	284	1999
3	192	6	400	2000

לוח מספר 1: מספר הבקשות שהוגשו והתקבלו לאישור כמוסד ציבורי המוכר לעניין תרומות

לפי ארגונים מהמגזר היהודי והערבי¹¹.

¹¹ מקור: המחלקה למוסדות ציבור ומלכ"רים בנציבות מס ההכנסה ומיסוי מקרקעין (מתוך גל-נור ועמיתים, 2003)

שיטת המחקר

כדי לענות על שאלת המחקר, מהם הגורמים המשפיעים על קבלת אישור לסעיף 46 במוסדות ציבור ערביים, המחקר בוצע בשני שלבים. בשלב הראשון, הוצאו מתוך ארכיון הכנסת הרשימות של כלל הארגונים שאושרו לסעיף 46 על ידי ועדת הכספים של הכנסת בשנים 2001-2010. כדי לסנן מתוך הרשימות את מוסדות הציבור מהמגזר הערבי, מוסדות האלה הוגדרו כך: מוסד ציבור ערבי הוא מוסד ציבור בו לפחות 40% מחברי הוועד המנהל הם מהמגזר הערבי. הבדיקה נעשתה בצורה הבאה: כדי לסנן מתוך אלפי מוסדות הציבור את מוסדות הציבור מהמגזר הערבי, נבדקו מוסדות בעלי שמות בערבית, ומוסדות בעלי שמות גנריים (כגון – נולדנו לחיות בכבוד, לתת וכו'). מה שהקל על הסינון, הוא שהרוב המכריע של מוסדות ציבור המאושרים לסעיף 46 הם מוסדות דת יהודיים - בתי כנסת, ישיבות ומוסדות גמילות חסדים ובתוך שמותיהם מופיע בדרך כלל סוג המוסד (בית כנסת וכו"ב).

לאחר שהוצאה רשימה של מוסדות ציבור מהמגזר הערבי, נבדקו המאפיינים הבאים שנלקחו מאתר גיידסטאר, מסד הנתונים של כל העמותות בישראל: מיקום הארגון, שנת הקמה, תקציב הארגון, וסכום התרומות לארגון. בנוסף, מתוך מנוע חיפוש למוסדות ציבור לעניין סעיף 46 באתר מס הכנסה נבדקו תאריך קבלת האישור, ותוקף האישור. מתוך הנתונים הנ"ל נבדקו אחוז התרומות מתוך מחזור הפעילות, ומספר השנים ממיסוד הארגון ועד קבלת האישור לסעיף 46.

כדי לעמוד על הגורמים הממריצים או מעכבים קבלת אישור לעניין סעיף 46, בשלב השני של המחקר נערכו ראיונות¹² עם 9 נציגים של מוסדות ציבור מהמגזר הערבי¹³ בעלי אישור לסעיף 46. ונותחו הסיבות לקבלת או אי קבלת האישור.

¹² לרשימת השאלות ראה נספח ב'
¹³ לרשימת המרואיינים ראה נספח ג'

ממצאי המחקר

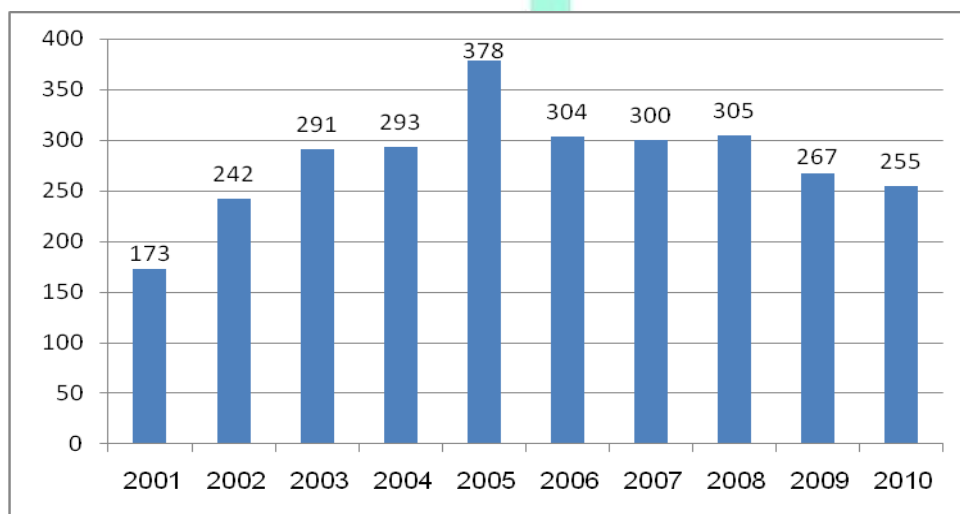
נתונים כמותיים

בשנים 2001-2010 אושרו סה"כ 2806 מוסדות לסעיף 46. מתוכם, 93 מוסדות ציבור מהמגזר הערבי שמהווים 3.31% מכלל המוסדות. מתוך המוסדות הללו שאושרו בשנים הנ"ל, כיום ל-53 מוסדות ציבור מהמגזר הערבי עדיין קיים אישור לסעיף 46. בלוח מספר 1 ניתן לראות את מספר המוסדות שאושרו לפי שנים.

שנה	סה"כ מספר המוסדות שאושרו	מוסדות ערביים שאושרו	אחוז המוסדות הערביים שאושרו
2001	173	7	4.05%
2002	242	9	3.72%
2003	291	10	3.44%
2004	293	8	2.73%
2005	378	17	4.50%
2006	304	8	2.63%
2007	300	13	4.33%
2008	305	9	2.95%
2009	267	6	2.25%
2010	255	6	2.35%
סה"כ	2806	93	3.31%

לוח מספר 2: מספר המוסדות שאושרו לפי שנים.

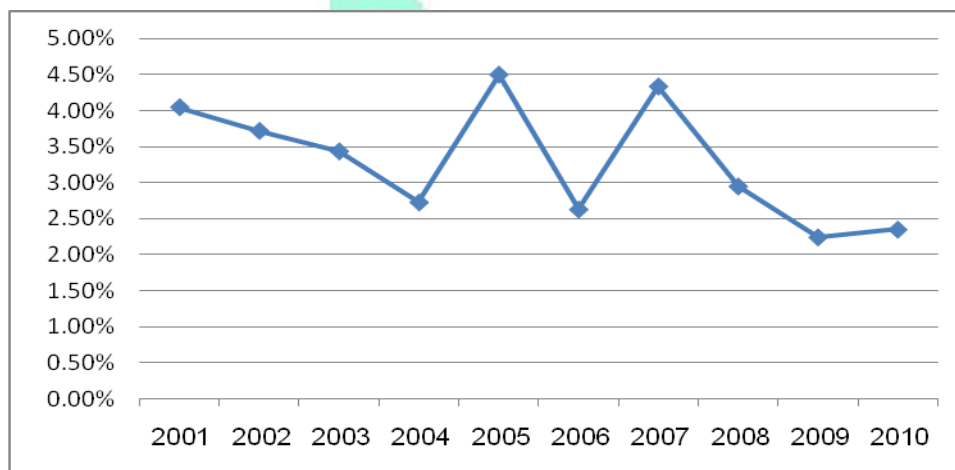
בשנים 2001-2010 חלה מגמת עליה מסוימת במספר האישורים לכלל מוסדות הציבור. מ-173 בשנת 2001 ל-255 בשנת 2010. בממוצע בשנים אלה ניתן כל שנה 280 אישורים, כשמספר האישורים הקטן ביותר ניתן בשנים 2001-2002. בשנים 2003-2008 ניתן מספר האישורים הגדול ביותר, ובשנים 2009-2010 חלה מגמת ירידה במספר האישורים שניתנו. בתרשים 1 ניתן לראות את כלל האישורים שניתנו על פי שנים.

תרשים 1: סך כל המוסדות שאושרו על פי שנים

אישורי מוסדות ציבור מהמגזר הערבי

מספר המוסדות מהמגזר הערבי שאושרו היה קטן. בממוצע אושרו 9 מוסדות בשנה, כשמספר הגדול ביותר של המוסדות אושרו בשנים 2003 ו-2005 (13 ו 17 בהתאמה), כפי שניתן לראות בלוח מס' 1 בעמוד הקודם. מספר המוסדות הקטן ביותר שאושר היה בשנים 2009-2010. באופן כללי, חלה ירידה במספר המוסדות המאושרים בשנים אלו, כפי שניתן לראות בתרשים 2.

תרשים 2: אחוז המוסדות הערביים אשר קיבלו אישור לפי שנים

מיקום המוסדות

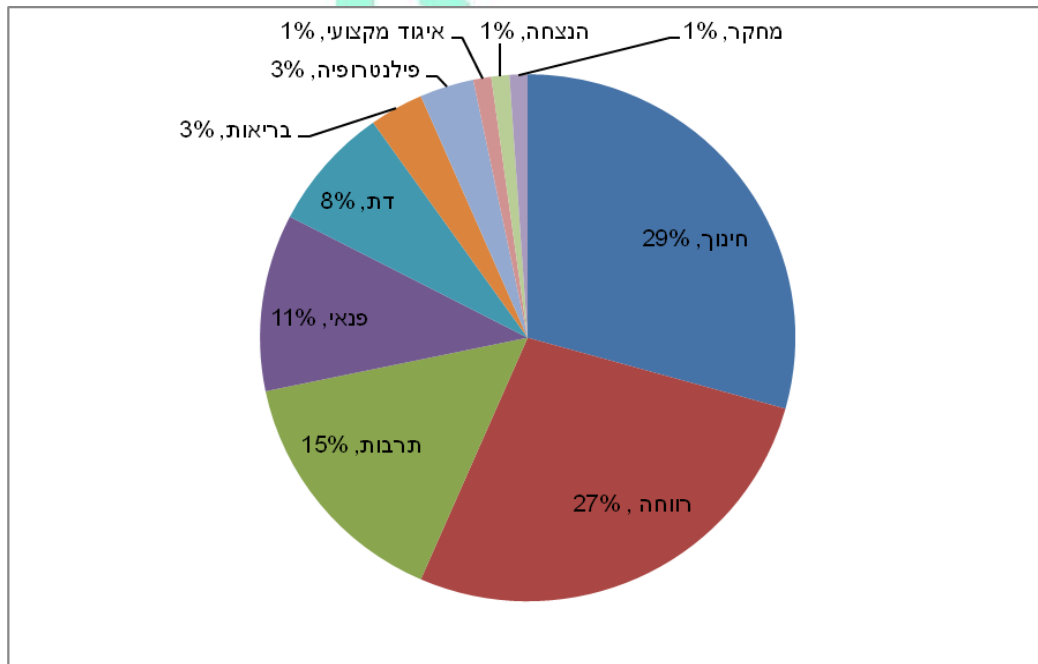
היישובים בהם יש את מספר הארגונים הגדול ביותר הינם נצרת עם 9 ארגונים (10% מכלל הארגונים שאושרו בשנים 2001-2010), באקה אל-גרביה עם 7 ארגונים (8%), רהט עם 6 ארגונים (6%), חיפה עם 5 ארגונים (5%), ובאר שבע ואעבלין עם 4 ארגונים בכל יישוב (4%). רוב הארגונים מפוזרים ביישובים שונים, כשב-27 יישובים נמצא ארגון אחד, ובשמונה יישובים נמצאים שני ארגונים (17%). לרשימת היישובים המלאה ראו נספח ה'.

יישוב	מספר הארגונים ביישוב	אחוז הארגונים מכלל המוסדות
נצרת	9	10%
באקה אל-גרביה	7	8%
רהט	6	6%
חיפה	5	5%
אעבלין	4	4%
באר שבע	4	4%
אום אל-פחם	3	3%
דאלית אל-כרמל	3	3%
טירה	3	3%
כפר קרע	3	3%
שפרעם	3	3%
שני ארגונים ביישוב	16	17%
ארגון יחיד ביישוב	27	29%
סה"כ	93	100%

לוח מס' 3: ארגונים לפי יישובים

תחומי עיסוק של מוסדות הציבור

תחומי העיסוק של 93 מוסדות הציבור נותחו בשתי אופנים: לפי תחום עיסוק עיקרי, ולפי כלל התחומים שבהם המוסד עוסק. לפי תחום עיסוק עיקרי, רוב המוסדות מتركזים ב-4 תחומי עיסוק עיקריים: חינוך, ש-27 מוסדות עוסקים בו (29%), רווחה – 25 ארגונים (27%), תרבות – 14 ארגונים (15%), ופנאי – 10 ארגונים (11%). תחומים נוספים היו דת – 7 ארגונים (8%), בריאות ופילנתרופיה – 3 ארגונים כל אחד (3%), איגוד מקצועי, הנצחה ומחקר – ארגון אחד לכל תחום עיסוק (1%), כפי שניתן לראות בתרשים 4.

תרשים 4: מוסדות ציבור מהמגזר הערבי מאושרים לסעיף 46 לפי תחום עיסוק

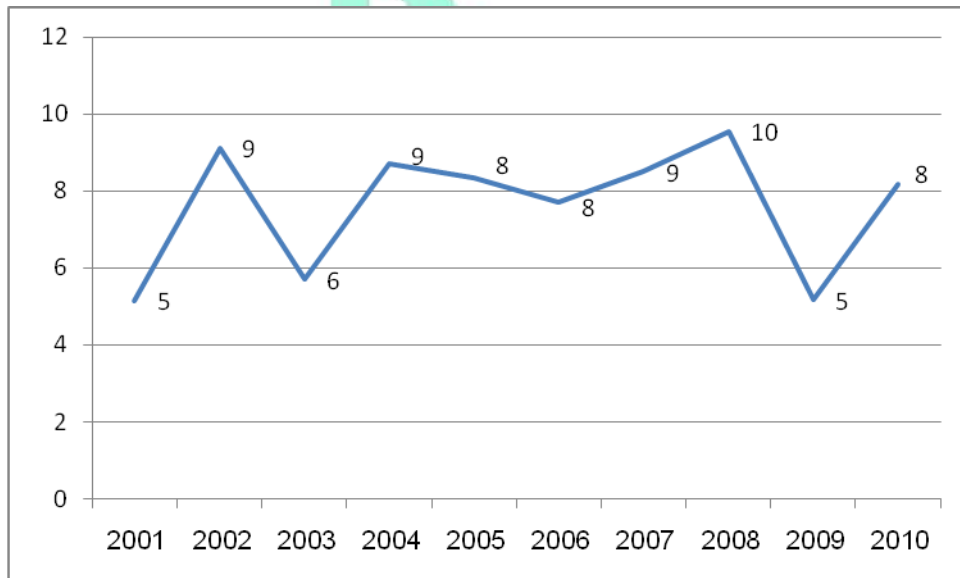
נתון מעניין שעולה מהנתונים, הוא ש-57 ארגונים (61%) מתעסקים בתחום עיסוק אחד, 24 ארגונים (27%) עוסקים בשני תחומי עיסוק, ו-11 ארגונים (12%) עוסקים ב-3 תחומי עיסוק, כך שלמעשה הארגונים עוסקים בתחומים רבים בו זמנית. בלוח 3 ניתן לראות את כלל תחומי העיסוק של הארגונים.

תחום העיסוק	מספר הארגונים העוסקים בתחום	אחוז הארגונים העוסקים בתחום
חינוך	35	38%
רווחה	33	36%
תרבות	21	23%
פנאי	20	22%
דת	11	12%
בריאות	6	7%
פילנתרופיה	4	4%
איגוד מקצועי	1	1%
הנצחה	1	1%
מחקר	1	1%
איכות הסביבה	1	1%
סה"כ	93	100%

לוח 4: מוסדות הציבור מהמגזר הערבי מאושרים לסעיף 46 לפי תחומי עיסוק

תקופת זמן בין מיסוד לקבלת אישור

בממוצע, עבר 8 שנים ממיסוד המוסדות מהמגזר הערבי עד שהם קיבלו אישור לסעיף 46. לא ניתן להצביע על מגמה מסוימת כפי שניתן לראות בתרשים 3, היות ואין מידע לגבי מועד הגשת הבקשה. המקרה היחיד שאוזכר בפרוטוקולים של ועדת הכספים הוא של עמותת אלשפאעה ואלרחמה, שבקשתה הגיעה לוועדת הכספים ב- 2.5.2001, וקיבלה את האישור מהוועדה רק ב- 10.6.2003, מעל לשנתיים מאז שבקשתה הגיעה לוועדה, מה שמהווה פרק זמן חריג.

תרשים 3: פרק הזמן שעבר ממיסוד הארגון ועד קבלת סעיף 46

תקציב הארגונים והרכבו

מתוך 52 ארגונים שיש להם אישור כיום, נבחנו נתוני תקציב של 47 ארגונים משנים 2008 או 2009¹⁴. מתוך 47 ארגונים שנבחנו, ל-35 ארגונים היה מחזור פעילות מתחת למיליון ₪, ל-8 ארגונים יש מחזור פעילות בין מיליון ל-5 מיליון ₪, ל-6 ארגונים יש מחזור פעילות בין 5 מיליון ₪ ל-10 מיליון ₪, ולשלושה ארגונים יש מחזור פעילות מעל ל-10 מיליון ₪. ניכר, כי סעיף 46 בעיקר חשוב לארגונים קטנים, שמחזור פעילותם מתחת למיליון ₪. ל-19 מארגונים אלו, אחוז התרומות היה מעל לשליש מהכנסותיהם, ול-9 מהארגונים תרומות מהוות מעל ל-80 מהכנסותיהם. אם זאת רק לשני ארגונים עם מחזור מעל מיליון ₪ אחוז התרומות היווה מעל שלישי.

¹⁴ לפי נתונים שהופיעו באתר גיידסטאר. חלק מהנתונים היו משנת 2008, חלק משנת 2009. אם זאת, ברוב המוחלט של המקרים, לא נראה שינוי גדול בין התקציבים של שנים אלה.

הרכב אתני-דתי של הארגונים

מתוך 93 ארגונים שנבחנו, 12 ארגונים הינם ארגונים המשתייכים לעדה הדרוזית, 10 ארגונים הינם של בדואים, 6 ארגונים הינם נוצרים, ו-6 ארגונים הינם ארגונים מעורבים של מהמגזר הערבי ויהודים.

ניתוח ראיונות

9 הארגונים שנציגיהן רואיינו, נבחרו על פי ותק הארגון, עם מחזור פעילות של 200,000 ₪ ומעלה, ושהארגון הינו ארגון ערבי ומוסלמי, מתוך הנחה כי ישנם פחות מחסומים יחסיים מצד הרשויות כלפי ארגונים של מהמגזר הערבי נוצרים ודרוזים.

הארגונים שנסקרו הינם ארגונים ותיקים, כשהארגון הצעיר הוקם בשנת 2002, והארגון הוותיק ביותר הוקם בשנת 1987. שישה ארגונים הוקמו בשנים 1997-2002, ושלושה ארגונים הוקמו בשנים 1987-1991. שמונה ארגונים ממוקמים באזור צפון הארץ, ואחד בדרום הארץ, כשהחלוקה לישובים היא הבאה: 2 ארגונים מאום אל-פחם, 2 ארגונים מאעבלין, וארגון אחד לישוב מהישובים הבאים: כפר קרע, רהט, כפר מנדא, תרשיחא וחיפה. תחומי העיסוק של הארגונים שנציגיהן רואיינו הם: 3 ארגונים מתחום החינוך, 2 מרווחה, 2 מבריאות, ו-2 ארגונים מתחום התרבות. מבחינת מחזור כספי של ארגונים 3 ארגונים הינם בעלי מחזור כספי של 2-7 מיליון ₪, ושישה ארגונים בעלי מחזור כספי של 450,000-900,000 ₪. כל הארגונים עדיין מחזיקים באישור לעניין סעיף 46 מלבד ארגון אחד שתוקף האישור שלו פג בסוף שנת 2010. כמו כן, יש לציין כי כל הארגונים שנציגיהן רואיינו קיבלו את אישור סעיף 46 החל משנת 2005, מלבד ארגון אחד שקיבל את האישור בשנת 2003.

נציגי הארגונים שרואיינו היו מתפקידים שונים, אך כל מי שרואיין היה בעל מידע ומעורבות בהליך קבלת סעיף 46 של ארגונו. רואיינו 5 מנכ"לים של ארגונים, 2 יושבי ראש, רואה חשבון של עמותה ומנהל ארגוני של עמותה.

סיבות להגשה להליך קבלת האישור - כל הארגונים ניגשו להליך קבלת סעיף 46 כדי להגדיל את מעגל התורמים שלהם ולעודד תרומות, וארבעה מרואיינים ציינו כי הם רצו להגדיל במיוחד את התרומות מעסקים. מרואיין אחד ציין כי הסיבה העיקרית להגשה לתהליך הייתה דרישה של תורמים, ומרואיין אחד ציין כי סיבה נוספת לקבלת האישור הייתה כדי להעלות את מוניטין הארגון.

מגמה של תרומות בעקבות קבלת האישור – חמישה מרואיינים ציינו כי חלה עליה בגובה התרומות ומעגל התורמים גדל בעקבות קבלת האישור. שלושה מרואיינים ציינו כי לא חלה עליה במספר התורמים והתרומות, כשאחד מהם ציין כי התרומות במגזר הערבי הן מועטות. מרואיין אחד לא ציין האם היה שינוי במספר התורמים ובגובה תרומות.

קשיים פרוצדוראליים בתהליך קבלת האישור - שישה מתוך תשעת הנציגים שרואיינו ציינו כי התהליך לקבלת סעיף 46 היה תהליך קל, פשוט ופרוצדוראלי. ארבעה מרואיינים ציינו כי הם "קראו את ההנחיות, מילאו את הטפסים, שלחו אותם, וכעבור מספר חודשים קיבלנו את האישור". שני מרואיינים ציינו כי ההליך לא היה פשוט ולא היה מסובך, ואחד המרואיינים ציין כי ריבוי טפסים ואישורים שיש להגיש היווה קושי מסוים לארגון. אחד המרואיינים ציין כי עבודה מסודרת של שנים בארגון והמצאות כל המסמכים היוותה כגורם שהקל רבות על הגשת הבקשה.

קשיים לוגיסטיים בתהליך קבלת האישור שני מרואיינים ציינו כי לא היה מענה טלפוני במחלקת מלכ"רים ומוסדות ציבור במס הכנסה, דבר שגרם לחוסר ידיעה לגבי האם המסמכים שנשלחו אכן התקבלו, ומה סטאטוס הטיפול בבקשה. מרואיין אחד ציין כי נציגי הארגון רצו להגיש את המסמכים באופן אישי כדי לספר על הארגון, ובגלל שניתן להגיש את הטפסים (שבדרך כלל מוגשים בדואר) רק בירושלים, הדבר דרש מאמץ מסוים להגיע לירושלים.

איכות השירות במחלקת מלכ"רים ומוסדות ציבור בנציבות המס - בנושא איכות הטיפול בבקשה בהתייחס להשתייכותם של הארגונים למגזר הערבי, כל המרואיינים ציינו כי לא חשו כל בעיה בטיפול בגלל מוצאם, כשהטיפול בבקשתם היה מקצועי מאוד, ומרואיין אחד אף ציין כי "עובדי נציבות המס סייעו רבות, נתנו אוזן קשבת, עודדו וקיבלו בצורה יפה ותומכת".

חסמים בועדת הכספים של הכנסת - אחד המרואיינים סיפר כי ועדת הכספים של הכנסת עיכבה את בקשתו במשך כשנה וחצי כדי לבדוק אפשרות האם הארגון מעביר כספים לארגוני טרור. חשד זה הועלה בועדת הכספים של הכנסת, שלח את בקשת הארגון לבדיקה נוספת בנציבות המס, ואף המליץ לנציג מחלקת המלכ"רים לפנות לשב"כ על מנת לבדוק את הארגון. הבדיקה הנוספת של נציבות המס ארכה כשנה וחצי והארגון קיבל בסופו של דבר את האישור, בסיוע של קשרים אישיים ופוליטיים. יש לציין כי מתוך עיון בפרוטוקולים של ועדת הכספים, מלבד ארגון אחד שהוזכר לעיל לא התקיימו דיונים בועדת הכספים אודות השתייכותם של ארגונים למגזר הערבי כגורם המחשיד אותם בקשרים לארגוני טרור. יתרה מכך, מלבד הדיון

באותו הארגון, לא היה עוד דיון נוסף בפרוטוקולים בתקופה שנבחנה (2001-2010) שעסק בארגונים מהמגזר הערבי.

משך ההליך לקבלת האישור - 7 מתוך 9 נציגי הארגונים שרואיינו ציינו כי משך זמן

ההמתנה לאישור היה כחצי שנה או פחות: 2 ארגונים המתינו כשלושה חודשים עד קבלת האישור, ארגון אחד המתין 4 חודשים, 2 ארגונים המתינו כחצי שנה, ו-2 מרואיינים ציינו כי ההמתנה הייתה חודשים ספורים (לא ציינו את מספר החודשים). הייתה המתנה חריגה אצל 2 ארגונים: לארגון אחד משך זמן ההמתנה לאישור היה שנה וחצי בגלל סירוב של ועדת הכספים להנפיק את האישור עד לבירור בעניינה (כפי שצוין לעיל), ומשך זמן של ארגון נוסף היה מעל שנה ככל הנראה בגלל אי הגשת כל המסמכים הנדרשים (כפי שצוין לעיל).

מסקנות

במהלך הראיונות הושם דגש מיוחד על מספר נושאים - ריבוי האישורים, משך הטיפול בבקשה, איכות השירות ומחסומים בוועדת הכספים של הכנסת:

ריבוי אישורים - רק נציג אחד מתשעת נציגי הארגונים שרואיינו בעבודה זו הצביע על

ריבוי מסמכים ואישורים כקושי שהיה לארגון, לכן יש להניח כי עבור רוב הארגונים בין אם הם מהמגזר היהודי או המגזר הערבי, ריבוי הדרישות של נציבות המס לא מהווה חסם. בנוסף, במידה ויש לעמותה רואה חשבון, הרואה חשבון חייב לדעת את פקודת מס ההכנסה, על קיומו של סעיף 46, וכל רואה חשבון אמור להתמצא במידה סבירה אודות התהליך של קבלת האישור, והעמותה יכולה להיוועץ ולהיעזר בו כדי להגיש את הבקשה.¹⁵

משך הטיפול - לא נמצאה חריגה משמעותית במשך הטיפול בבקשות לסעיף 46. אי

הגשת כל המסמכים והאישורים הדרושים עלול להאריך את זמן הטיפול, ובנוסף לכך הדבר תלוי גם בעומס העבודה ובכמות העובדים במחלקת המלכ"רים ומוסדות ציבור במס ההכנסה. מנהל המחלקה מר יהודה מונסנגו, ציין בישיבת ועדת הכספים של הכנסת במרץ 2011 כי עד סוף 2010 היו ארבעה עובדים במחלקה, ומשך טיפול בבקשה היה בערך חצי שנה ולעיתים אף יותר. בתחילת 2011 נוספו למחלקה עוד ארבעה עובדים (סה"כ שמונה עובדים - חמישה מפקחים, שני עובדים מקצועיים ומנהל) מה שצפוי לצמצם את זמן הטיפול בבקשה.¹⁶ היות ומשך הטיפול בבקשות רוב הארגונים שנציגיהן רואיינו בעבודה זו היה כפי שציין מנהל מחלקת המלכ"רים, אין כותב מחקר

¹⁵ מתוך ראיון עם רואת חשבון טניה זלוטניקוב - 11.5.2011.

¹⁶ פרוטוקול ישיבת ועדת הכספים יום שני, א' באדר ב' התשע"א (7 במרץ 2011), שעה 12:00 - אישור מוסדות ציבור לסעיף 46 לפקודת מס הכנסה וסעיף 61 לחוק מיסוי מקרקעין

זה מוצא חריגה בזמני המתנה לאישור סעיף 46. החריגים שנבחנו בעבודה זו היו המוסד הציבורי שהיה תחת בדיקה אודות קשרים לארגוני טרור שנתבקשה על ידי ועדת הכספים, ומוסד נוסף שמשך הטיפול בבקשתו היה כשנה, אך היות ונציג מוסד זה ציין בראיון כי הקושי העיקרי היה עם ריבוי האישורים ניתן להניח כי הטיפול התארך בגלל שלא הומצאו כל האישורים עם הגשת הבקשה הראשונית.

ועדת הכספים - כיום לא ניתן להצביע על אישור ועדת הכספים של הכנסת כחסם לארגונים מהמגזר הערבי. מעיון בפרוטוקולים של ישיבות ועדת הכספים של הכנסת בנושאי אישור סעיף 46, שבוצעה על ידי כותב מחקר זה, ניכר כי בשנים הראשונות של העשור הקודם עולה כי בישיבות אודות אישור סעיף 46 היו דיונים מקיפים אודות אופי העמותות. בשנים האחרונות יהיה זה נדיר למצוא בישיבות אלה דיונים מעמיקים העוסקים במהות מוסדות הציבור המועמדים לאישור לעניין סעיף 46. רוב הדיונים עוסקים בשני נושאים עיקריים: חברי ועדת הכספים שואלים אודות אורך התור של מוסדות ציבור אשר מחכים לבדיקה לאישור סעיף 46 במחלקת המלכ"רים, והאם לארגונים שעליהם נערכת ההצבעה יש אישור ניהול תקין. במידה ולכל הארגונים ברשימה יש אישור ניהול תקין, הועדה מאשרת אותם באופן אוטומטי. במידה ואין לאחד מהארגונים אישור, הועדה מאשרת את כל הארגונים למעט ארגון זה, והדבר מצוין בפרוטוקול.

כפי שצוין, אחת העמותות שנציגיה רואיינו בעבודה זו ציין כי הועדה שלחה את העמותה לבדיקה נוספת במחלקת המלכ"רים במס ההכנסה, כדי לבדוק האם הארגון מעביר כספים לארגוני טרור, והדבר אף מצוין בפרוטוקול ועדת הכספים. דיון זה בוועדת הכספים היה בתחילת אינתיפאדת אל אקצה, מה שיכול להסביר חשדנות של חברי ועדת הכספים כלפי הארגון. יש לציין, כי מאז הארגון קיבל שלוש הארכות לאישור סעיף 46. כפי שצוין, הדיון בוועדת הכספים בעניינו של ארגון זה היה צעד חריג, ואף יחיד בכל הישיבות בעשור שנבדק בעבודה זו.

אם זאת, היות והדיון בדבר העברת הכספים לארגוני טרור על ידי מוסד ציבור מהמגזר הערבי הדבר התרחש בוועדת הכספים של הכנסת פעם יחידה, אין שום מניעה כי הדבר לא יחזור על עצמו פעם נוספת. החשד שהועלה על ידי יושב ראש הועדה חה"כ יוסף פריצקי לא היה מבוסס על עדויות כלשהן מלבד היותו של הארגון דתי מוסלמי. דבר זה היווה פגיעה קשה בשוויון, מהווה דוגמא שלילית עבור מוסדות ציבור אחרים מהמגזר הערבי ומגביר חשדנות שעלולה להיות להם כלפי הממסד. יתרה מכך, אין זה תקין שהבדיקה הנוספת של הארגון ארכה שנה וחצי, ובמידה והדבר קורה שוב בעתיד על הרשויות לוודא כי הבדיקה תהיה מהירה יותר על מנת למצות את

הדין עם כל עבירה על החוק שנעשתה על ידי הארגון או חבריו, או לחילופין לנקותו מכל חשד אם לא נמצאו ממצאים המקשרים את חברי הארגון לפעילות טרור או פעילות פלילית, ולעשות זאת במהירות האפשרית על מנת לא לפגוע בשמם הטוב של חברי הארגון והארגון עצמו.

מתוך הראיונות עולה כי לא ניתן להצביע על השתייכותם של הארגונים למגזר הערבי כחסם לקבלת סעיף 46. למרות שלא ניכר שוני בטיפול בארגונים מהמגזר הערבי מארגונים במגזר היהודי, מספרם של ארגונים מהמגזר הערבי אשר ניגשים לתהליך לקבלת אישור לסעיף 46 עדיין מועט ביותר. כפי שצוין בסקירת הספרות, מספר הארגונים מהמגזר הערבי שניגשו לתהליך קבלת האישור בשנים 1997-2000 היה 28, מול 544 מהמגזר היהודי, ואחוז הארגונים מהמגזר הערבי אשר קיבלו את האישור עמד על 32%, וזאת לעומת 40% מהארגונים מהמגזר היהודי. בגלל המספר המועט של הארגונים מהמגזר הערבי שקיבלו את האישור (9 בשנים הללו, לא ניתן להצביע על אופן טיפול לא ענייני בעניינם של הארגונים מהמגזר הערבי כסיבה להפרש בין אחוזי האישורים בין המגזרים. אחוז הארגונים מהמגזר הערבי שקיבלו את האישור לעניין סעיף 46 בשנים 2001-2010 היה 3.31% מכל הארגונים שקיבלו את האישור בשנים אלה, מה שמהווה עליה מהשנים 1997-2000 בהם אחוז הארגונים מהמגזר הערבי שקיבלו את האישור היה 1.65% - מה שמצביע על עליה של כ-100% (אחוז ארגונים מהמגזר הערבי מכלל הארגונים); ולמעשה המספר הממוצע של הארגונים מסוף שנות ה-2000 שקיבל את האישור עלה מ-3.1 לשנה בשנים 1997-2000 ל-9.3 לשנה בשנים 2001-2010.¹⁷

השערות המחקר בקשר לסיבה העיקרית המשפיעה על קבלת אישור לסעיף 46 הייתה כפולה: אי הכרת נהלי רשות המיסים לגבי תהליך קבלת האישור, ומידת הסתמכות המוסד הציבורי על תרומות. תוצאות מחקר זה הראו כי נהלי רשות המיסים אינם מהווים חסם למוסדות ציבור מהמגזר הערבי לקבלת האישור, וגם הסתמכות על תרומות אינה מהווה גורם ממריץ להגשה לסעיף 46

כפי שצוין, חלה עליה מתמדת במספר הארגונים מהמגזר הערבי ב-25 השנים האחרונות¹⁸

ומרבית הארגונים מהמגזר הערבי התאגדו ונרשמו בעשור האחרון. למרות שאחוז ומספר הארגונים מהמגזר הערבי אשר מקבלים את האישור עלה גם הוא בעשור האחרון, מספרם עדיין מועט, כשהסיבה העיקרית לדעתנו של כותב עבודה זו היא שמעט מאוד ארגונים ניגשים לתהליך מלכתחילה, וזאת בגלל חוסר מודעות לגבי סעיף 46, יתרונותיו, חוסר מודעות לגבי סיכויי קבלתו,

¹⁷ היות ובסקירת הספרות צוין כי מספר הארגונים מהמגזר הערבי נמצא בעליה מתמדת, סביר להניח כי ישנה עליה יותר גדולה באחוז ומספר הארגונים ממגזר הערבי משנות ה-90 לשנות ה-2000

¹⁸ בין השנים 1986-1995 - שיעור הארגונים במגזר הערבי עמד על 5.5%, ובשנים 1996-2005 - שיעור הארגונים במגזר הערבי עמד על 7.9% (לימור ועמיתים, 2010)

וחשדנות כלפי הממסד. כדי להעלות את מספר הארגונים מהמגזר הערבי אשר מקבלים את סעיף

46, כותב עבודה ממליץ כי יש לשנות את מדיניות מתן סעיף 46 על ידי נקיטה בצעדים הבאים:

- א. בכל מעמד שבו רשם העמותות או רשם ההקדשות שולח אישור כלשהו כגון תעודת רישום לארגון, אישור ניהול תקין, או חידושי אישורים, יש לצרף לאישורים אשר נשלחים לארגונים (במגזר הערבי והיהודי) דף הסבר או חוברת קצרה בשפה הערבית או העברית הסבר בנוגע לסעיף 46, תהליך קבלתו, וטלפונים של גורמים המעורבים בהליך האישור (מחלקת המלכ"רים במס ההכנסה, מע"מ וכיו"ב).
- ב. בנוסף להסבר על סעיף 46, יש לשלוח דף הסבר, חוברת קצרה או קישור באינטרנט שיבהירו כיצד יש להתנהל נכון על הארגונים, אילו מסמכים יש לשמור, וזאת כדי להקל על קבלת אישור ניהול תקין והמצאות כל המסמכים הדרושים על קבלת אישור לעניין סעיף 46 אם וכשהארגון ימצא לנכון לגשת להליך.
- ג. יש להוציא את הסמכות לאישור ארגונים מידי ועדת הכספים של הכנסת ושר האוצר, היות והם אינם בודקים מהות כל עמותה, מעלים שאלות רק לגבי אורך התור והאם לכל העמותות יש אישור ניהול תקין¹⁹. את הסמכות יש להעביר למחלקת מלכ"רים ומוסדות הציבור בנציבות המס. אם זאת, יש להשאיר את חובת הדיווח של מחלקת המלכ"רים בנושא זה לוועדת הכספים כל תקופה קצובה (כגון רבעון), היות ומדובר בכסף ציבורי. על הועדה לוודא כי משך הטיפול בכל בקשה הוא סביר, ולקבל דוחות סטטיסטיים בדבר הרכב הארגונים, גודלם, תחום עיסוקם, מספר הניגשים ומספר מקבלי האישור וזאת כדי לקבוע מדיניות לגבי מתן האישורים במקום לאשר את הרשימות באופן אוטומטי כפי שנעשה היום. במידה וארגון פלוני לא יקבל את האישור, וירגיש שנעשה לו אבל, הארגון יוכל לפנות לבית המשפט על מנת לערער על עניין זה מול מחלקת המלכ"רים של מס ההכנסה, או לחילופין ועדת ערר במשרד המשפטים או במשרד האוצר.

¹⁹ כך נעשה הדבר בוועדת הכספים של הכנסת. לדעתו של כותב עבודה זו, כך הדבר נעשה גם על ידי שר האוצר, היות ולא סביר כי לשר האוצר יהיה את הידע המקצועי ובמיוחד את הזמן לתת את דעתו על עניינו של כל ארגון.

- ד. יש להוסיף לרשם העמותות ולמחלקת מוסדות ציבור במס ההכנסה עובדים מהמגזר הערבי, כדי להבטיח הוגנות טיפול בבקשות מארגונים במגזר הערבי.
- ה. יש לחייב את מחלקת המלכ"רים ומוסדות הציבור של נציבות המס לפרסם דוחות שנתיים לעיני הציבור בדבר הרכב הארגונים אשר מקבלים את האישור לעניין סעיף 46, גודלם, תחום עיסוקם, מספר הניגשים, מספר מקבלי האישור ופרטים נוספים, כדי לתת לציבור הרחב מידע בדבר הארגונים שתורמיהם מקבלים זיכוי מס מכסף ציבורי, וכדי לתת לאנשי אקדמיה ולקובעי המדיניות נתונים כדי לסייע להתפתחות המגזר השלישי והחברה האזרחית בישראל, ובמיוחד לסייע לעבודת הארגונים.
- ו. יש להעלות את אחוז ההנהלה והכלליות שמותר על ידי רשם העמותות מ-21% ל-25%, וזאת כדי להקל על ארגונים קטנים לקבל אישור ניהול תקין שמהווה את אחד האישורים היותר מורכבים להשגה, כדי להקל על ארגונים קטנים לקבל אישור לעניין סעיף 46.
- ז. על ארגוני הגג של המגזר השלישי יש לקיים כנסים על תרומת עסקים במגזר הערבי למוסדות ציבור במגזר הערבי, כדי לעודד תרומה של עסקים במגזר זה.

סיכום

השימוש באישור לסעיף 46 הינו מועט יחסית במגזר השלישי בישראל, ומועט אף פחות במגזר הערבי. לפי ממצאי מחקר זה לא ניכר כי ישנה אפליה מערכתית של מוסדות ציבור מהמגזר הערבי, אך ניכר כי מספרם הינו מועט ביותר ביחס לכלל הארגונים שמקבלים אישור לעניין סעיף 46, ביחס לכלל העמותות במגזר הערבי, ובמיוחד ביחס לגודל המגזר הערבי בישראל. נמצא כי ריבוי הדרישות של נציבות המס, משך הטיפול, והפן הפוליטי בהליך לקבלת סעיף 46 אינם מהווים חסם לקבלת אישור לעניין סעיף 46, אלא הסיבה העיקרית למיעוט מוסדות ציבור מהמגזר הערבי בעלי אישור לעניין סעיף 46 טמונה במיעוט הארגונים שניגשים לתהליך, בעיה שמקורה בחוסר מודעות לסעיף זה, יתרונותיו וסיכויי קבלתו, ויתכן גם במיעוט התרומות של עסקים במגזר הערבי.

מחקר מועט ביותר בוצע על הנושא של סעיף 46 בישראל, ובמיוחד במגזר הערבי. דרוש מחקר נוסף ומקיף אודות הסיבות בגינן ארגונים במגזר הערבי אינם ניגשים להליך לקבלת סעיף 46, יחסם לרשויות בנושא זה, ניהול ארגוני מגזר שלישי במגזר הערבי, וזאת כדי להועיל לעבודת הארגונים לתרום להתפתחותה של החברה האזרחית הערבית והחברה כולה בישראל.

מקורות

גל-נור, י. אופיר, א. ארנון, א. בר, מ. גבאי, י. גדרון, ב. גטאס, ב. זילברשטיין-היפש, ש. כץ, א. ליאל, ר. לימור, נ. מולא, ו. מחול, א. ערמוני, א. קטן, י. שיפר, ו. שרון, ע. (2003). הועדה לבדיקת תפקידי המגזר השלישי בישראל והמדיניות הננקטת כלפיו – דוח מסכם, המרכז הישראלי לחקר המגזר השלישי, אוניברסיטת בן גוריון בנגב
הוצא בתאריך 15.3.2011 מתוך

http://www.sheatufim.org.il/multimedia/upl_doc/doc_130708_77700.pdf

ד"ר לימור נ., פרופסור גדרון ב., דינור ר., פרופסור הרמן ת., זוסמן נ., זיו צ., ינאי א., ליאל ר., סופר ב., ד"ר סוקולוב י., פראוור א., פרופסור קטן י., אבו ע., (2010), חברה אזרחית ומגזר שלישי בישראל, פורום קיסריה 18 להתוויית מדיניות כלכלית לאומית, המכון הישראלי לדמוקרטיה ירושלים.

הוצא בתאריך 15.3.2011 מתוך

http://www.google.co.il/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CBYQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.idi.org.il%2Fevents1%2FCaesareaForum%2FDocuments%2F%25D7%25A7%25D7%2599%25D7%25A1%25D7%25A8%25D7%2599%25D7%2594%25202010%2FHEVRA_EZRAKHIT_2010.pdf&ei=y7chTq_NBIKM-wboprSnAw&usg=AFQjCNE_22DElzASbDHIMdDSGOYz_3WCmA

מנהל הכנסות המדינה (2008), דו"ח שנתי 2007 מספר 56, ירושלים.

הוצא בתאריך 15.3.2011 מתוך

<http://ozar.mof.gov.il/hachnasot/doch07/docs/perek21.pdf>

מור א., ויפה א.ד., (2004) סוגיית ההנחות במס לתורמים בפקודת מס ההכנסה סעיף (46) וההשלכות על גיוס הכספים במגזר השלישי. ביטחון סוציאלי מס' 66 (אוגוסט 2004), 76-110. הוצא בתאריך 15.3.2011 מתוך

<http://www.btl.gov.il/SiteCollectionDocuments/btl/Publications/SocialSecurity/66/article5.pdf>

Salamon, L. M. & H. K. Anheier (1998) "Social origins of civil society: Explaining the Nonprofit sector cross-nationally", *Voluntas*, 9 (3), 213-248.

אתרי אינטרנט

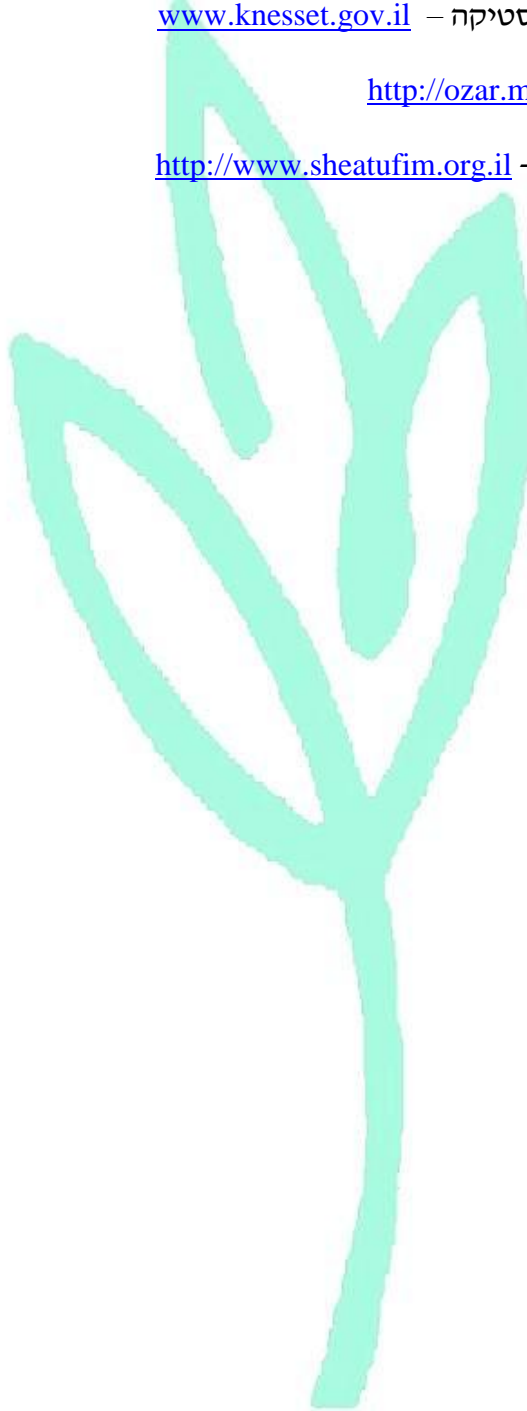
<http://www.amuta-center.co.il> - אתר רישום עמותה חדשה -

www.btl.gov.il – אתר הבית של הביטוח הלאומי –

www.knesset.gov.il – אתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה –

<http://ozar.mof.gov.il> - אתר משרד האוצר -

<http://www.sheatufim.org.il> - אתר הבית של ארגון שיתופים -

נספח א' - מסמכים רשימות ופירוטים שיש לצרף לטופס הבקשה להכרה כמוסד ציבורי

בישראל²⁰

1. דרישות כלליות:

- 1.1 בקשה להכרה כמוסד ציבורי טופס 5245 .
  - 1.2 כתב התחייבות חתום ע"י שניים ממנהלי המוסד הציבורי באישור עו"ד.
  - 1.3 העתק בקשה לרישום המוסד הציבורי כעמותה או כחברה לתועלת הציבור.
  - 1.4 תעודה לרישומה של העמותה/חברה/הקדש.
  - 1.5 אישור ניהול תקין לשנה בה מוגשת הבקשה. (לעמותה מרשם העמותות, לחברה לתועלת הציבור או הקדש מרשם ההקדשות)
  - 1.6 תקנון העמותה/תקנון החברה/שטר הקדש.
  - 1.7 התקנונים חייבים לכלול, בין היתר את הסעיפים הבאים:
    - א . הגדרת מטרות המוסד, כמוסד ציבורי עפ"י סעיף 9 (2) לפקודת מס הכנסה.
    - ב . נכסיו והכנסותיו של המוסד משמשים אך ורק למטרות המוסד, חלוקת רווחים או טובות הנאה בין חבריו אסורים בהחלט.
    - ג . במקרה של פרוק, יועבר רכוש המוסד לידי מוסד ציבורי אחר כמשמעותו בסעיף 9 (2) לפקודת מס הכנסה ולא יחולק בין חבריו.
  - 1.8 רשימה של לפחות שבעה חברים הכוללת: שם ומשפחה, מספר תעודת זהות, כתובת, מקום עבודה ותפקידם במקום העבודה. תפקידם במוסד הציבורי. (יש לציין שמות: יו"ר המוסד הציבורי, גזבר המוסד הציבורי או לחילופין שמות שני מורשי חתימה).
  - 1.9 אישור מע"מ על רישום כמלכ"ר או כעוסק.
  - 1.10 אישור פתיחת תיק במס הכנסה, בפקיד שומה ירושלים 3. או 2 אישורים המנופקים ע"י פקיד שומה:
- 1 - (אישור ניהול פנקסי חשבונות ורשומות לפי חוק עסקאות גופים ציבוריים).
  - 2 - (אישור על פטור מניכוי מס במקור).
- 1.11 1 אישור פתיחת תיק ניכויים במס הכנסה באזור בו מתנהל המוסד הציבורי (יש לפתוח תיק ניכויים במידה והמוסד הציבורי מעסיק עובדים. במידה ואינו מעסיק יש להגיש הצהרה שאינו מעסיק עובדים).
  - 1.12 1 אישור רו"ח על ניהול ספרים עפ"י הוראות מנהל רשות המיסים. (הוראות מס הכנסה - ניהול פנקסי חשבונות ע"י מוסד) (התשנ"ב 1992) .
  - 1.13 11 צילום מהדו"חות הכספיים של המוסד לשנתיים שקדמו לשנת הגשת הבקשה. חשבון הכנסות והוצאות המבוססים על הוראות ניהול פנקסים, רשימה של הנכסים וההתחייבויות, דו"ח על הכנסות החייבות במס עפ"י פקודת מס הכנסה ודו"ח על ההכנסות החייבות במע"מ. הדו"חות יהיו מבוקרים על ידי רו"ח.
- להלן מתכונת דו"ח ההכנסה והוצאות:
- הכנסות:
- א . הקצבות מגופים ציבוריים.

²⁰ מתוך דו"ח מנהל הכנסות המדינה (2008), דו"ח שנתי 2007 מספר 56, ירושלים.

ב . תרומות.

ג . הכנסות מריבית והפרשי הצמדה.

ד . הכנסות מהשכרה

ה . הכנסות מדמי חבר

ו . הכנסות ממכירת שירותים ונכסים שלא במסגרת המטרה הציבורית.

ז . הכנסות אחרות לרבות רווחי הון.

הוצאות :

א . תרומות והשתתפות בתקציבי גופים אחרים.

ב . משכורות, שכר עבודה והוצאות נלוות.

ג . הוצאות הנהלה.

ד . הוצאות פרסום.

ה . הוצאות מימון.

ו . הוצאות לרכישת שירותים ונכסים שאינן במסגרת המטרה הציבורית של המוסד.

ז . הוצאות הוניות (בגין רכישת רכוש קבע).

לגבי מוסד חדש : יש להמציא תכניות ביצוע, בצירוף אומדן של ההכנסות ומקורותיהן ופירוט ההוצאות הצפויות לשנה השוטפת ולשנה הקרובה.

11.11 דוגמא של קבלה עבור מתן שירותים.

11.12 דוגמא של קבלה עבור מתן תרומות.

11.13 רשימה של חמשת בעלי השכר הגבוה כוללת : שם ומשפחה, מס' תעודת זהות,

תפקיד ושכר שנתי בשנת הגשת הבקשה ובשנה הקודמת לה.

11.14 מספר המועסקים בשכר ומספר המתנדבים במוסד הציבורי ותפקידם.

11.15 פירוט על פעילויות המוסד הציבורי בשנת הגשת הבקשה ובשנה הקודמת לה. היכן

נערכות הפעילויות, המועדים, מהות הפעילות, מספר המשתתפים, ועלות כספית

למשתתף.

11.16 מספר הנהנים משרותי המוסד הציבורי.

11.17 כיצד מתבצע גיוס התרומות.

11.18 נכסי הנדל"ן שבבעלות העמותה או בשכירות או בחכירה לטווח ארוך.

האם מכר המוסד נכסי נדל"ן בשלוש השנים האחרונות.

1 1.19 האם המוסד משלם שכר או מעניק טובות הנאה בשווה כסף לחבריו או לקרוביהם.

אם כן — פרט.

1 1.20 האם חברי המוסד או קרוביהם מעניקים שירותים למוסד תמורת תשלום כספי או

תשלום בשווה כסף. אם כן — פרט.

11.21 במידה וקיים חומר פרסומי על המוסד הציבורי — יש להמציאו.

11.22 במידה וקיים אתר באינטרנט — יש לציין את כתובתו.

2. דרישות ייחודיות למוסדות עפ"י מטרותיהם :

1.2 דת - בית כנסת, מסגד, כנסייה.

1.1.2 בבעלות מי המבנה.

2.1.2 המבנה זמני או מבנה קיים. כתובת המבנה ומי בעליו.

במקרה של הרחבה או הקמת מבנה חדש המצא אישור על הקצאת קרקע והיתר בנייה.

2.1.3 מספר מתפללים.

2.2 סעד - גמ"ח, תמיכות, מלגות.

2.1.2 גמ"ח

א. כתובת מקום הפעלת הגמ"ח בבעלות מי המקום.

ב. קריטריונים למתן גמ"ח לאילו צרכים או מטרות.

ג. סכומי הגמ"ח הניתנים.

ד. תנאי החזר הגמ"ח.

ה. היקף האוכלוסיה המקבלת גמ"ח.

ו. הרכב הועדה המאשרת את הגמ"ח.

2.2.1 תמיכת סעד (עזרה בכסף או בשווה כסף)

א. כתובת מקום הפעילות.

ב. פרוט התמיכה הניתנת בכסף או בשווה כסף.

ג. קריטריונים למתן התמיכה.

ד. היקף האוכלוסיה הנתמכת.

ה. הרכב הועדה המאשרת את התמיכה.

ו. רשימה שמית של מקבלי התמיכה, כתובת מהות התמיכה, סכום התמיכה בשנת המס.

2.1.2 מלגות

א. כתובת מקום הפעילות.

ב. קריטריונים למתן המלגות.

ג. סכומי המלגות.

ד. מספר מקבלי המלגות.

ה. רשימת מקבלי המלגות לשנת הגשת הבקשה ובשנה הקודמת לה, הכוללת: שם ומשפחה, מספר תעודת זהות, כתובת וסכום המלגה.

2.3 חינוך

א. כתובת מיקום פעילות המוסד.

ב. בבעלות מי מבנה המוסד.

ג. רשימת מנהלי המוסד הכוללת שם ומשפחה מספר תעודת זהות ותפקיד.

ד. סוג המוסד (גן, בית ספר יסודי, תיכון, מכללה, חדר, כולל, ישיבה קטנה, ישיבה גדולה, אחר).

ה. מסגרת ימי הלימוד ושעות הלימוד.

ו. מספר התלמידים במוסד.

ז. דרכי ההרשמה למוסד.

ח. אופן ביצוע מעקב נוכחות התלמידים והשתתפות התלמידים בלימוד.

ט. תעודות ותארים המוענקים על ידי המוסד.

י. קריטריונים למתן מלגות.

יא. רשימת מקבלי מלגות וסכומים לשנה בה הוגשה הבקשה ובשנה הקודמת לה.

יב. גובה שכר הלימוד הנדרש ופרוט הקריטריונים לקביעתו.

יג. התחייבות המוסד כי תרומת הורים למוסד בו ילדיהם לומדים אינה מהווה תרומה לפי סעיף 46 לפקודת מס הכנסה.

יד. פירוט קורסים לגמול השתלמות שמקיים המוסד.

2.4 מטרות אחרות

מידע ונתונים כללים על פעילות המוסד הציבורי.

3. חברה לתועלת הציבור:

להלן מספר סייגים שיחולו על החברה לתועלת הציבור ואשר חייבים להיות מעוגנים בתקנון:

1.3 מספר בעלי המניות לא יפחת בשום מקרה משבעה (רוב בעלי המניות אינם קרובים זה לזה כמשמעותו בסעיף 76 (ד) לפקודת מס הכנסה).

2.3 המניות הינן רגילות בלבד.

3.3 המניות מוקצות ללא תשלום.

4.3 חל איסור על הנפקת מניות מסוגים שונים או ניירות ערך.

5.3 כל בעלי המניות מחזיקים בכמות מניות שווה.

6.3 חל איסור העברת מניות תמורת תשלום.

7.3 לכל בעלי מניות זכויות שוות בקבלת החלטות.

8.3 א. נכסיו והכנסותיו של המוסד משמשים אך ורק למטרותיו חלקות רווחים או טובות הנאה בין בעלי המניות אסורה בהחלט.

ב. במקרה של פירוק יועבר רכוש המוסד לידי מוסד ציבורי אחר כמשמעותו בסעיף 9 (2) לפקודת מס הכנסה ולא יחולק בין בעלי המניות.

9.3 מטרות החברה כאמור בהוראות סעיף 9 (2) לפקודת מס הכנסה או לתוספת.

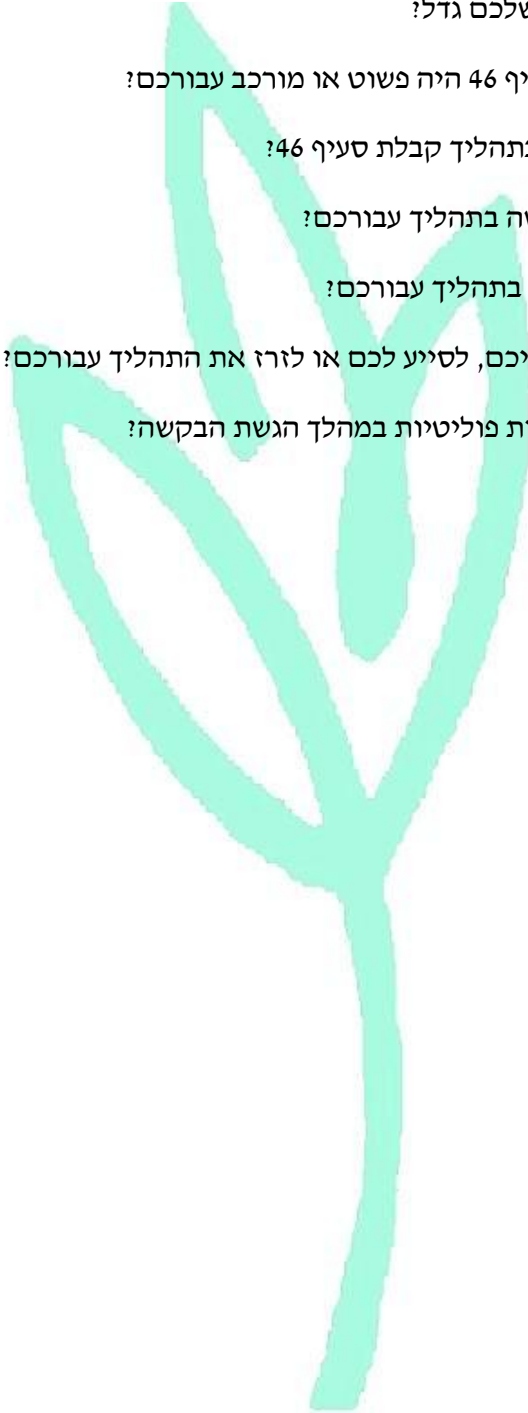
10.3 מיזוג עם תאגיד אחר או תמיכה בתאגיד אחר שקבע שר האוצר, רק לבעל מעמד לענין סעיף 46 לפקודת מס הכנסה.

11.3 הפעילות תבוצע בישראל.

12.3 חברה המבקשת מעמד לענין סעיף 46 לפקודת מס הכנסה תעגן בתקנונה את הסעיף הבא: "החברה לא תתמוך, תתקצב או תתרום למוסדות שאינם בעלי מעמד לענין סעיף 46 לפקודת מס הכנסה."

נספח ב' – שאלות לראיונות

- א. מדוע פניתם לקבלת אישור לעניין סעיף 46 לזיכוי מס לתורמים?
- ב. עד כמה נעשה שימוש בסעיף זה?
- ג. האם מעגל התורמים שלכם גדל?
- ד. האם תהליך קבלת סעיף 46 היה פשוט או מורכב עבורכם?
- ה. אלו קשיים התעוררו בתהליך קבלת סעיף 46?
- ו. מה היה השלב הכי קשה בתהליך עבורכם?
- ז. מה היה השלב הכי קל בתהליך עבורכם?
- ח. מה היה יכול להקל עליכם, לסייע לכם או לזרז את התהליך עבורכם?
- ט. האם היו לארגונך בעיות פוליטיות במהלך הגשת הבקשה?

נספח ג' – רשימת מרואיינים

- מר עלי אבו עטא - יושב ראש עמותת "אלשפאעה ואלרחמה" – 4.5.2011.
- מר מאג'ד אלכמלאת – מנכ"ל עמותת צעד קדימה לקידום החינוך ברהט 5.5.2011.
- מר מוחמד טאהר – יושב ראש עמותת אלאנואר – 5.5.2011.
- רואה חשבון מר אוסמה ג'בריס – רו"ח של עמותת אלבית אלדאפי – 6.5.2011.
- גב' כריסטינה חורי – מנהלת ארגונית של עמותת ג'בינה – 6.5.2011.
- מר אלברט אנדראוס - מנכ"ל עמותת בית האומנות תרשיחא – 8.5.2011
- ד"ר סמחאת קאסם – מנכ"ל עמותת הסהר הירוק – 10.5.2011
- מר חאלד מחמוד – מנכ"ל עמותת "אלסלאם" למען זקנים ופנסיונרים – 10.5.2011
- מר עמיר חביב – מנכ"ל עמותת "נולדתי לחיות בכבוד" – 10.5.2011
- גב' טניה זלוטניקוב- רואת חשבון – 11.5.2011

נספח ד' – מוסדות ציבור מהמגזר הערבי אשר קיבלו אישור לעניין סעיף 46 לפי סדר כרונולוגי של קבלת האישור

מקרא:

מוסד שמחזיק כיום אישור לסעיף 46	ארגון דרוזי (שקהל היעד שלו הם דרוזים, או שנמצאים ביישוב שמעל ל-80% מתושביו הם דרוזים)	ארגון בדואי (שקהל היעד שלו הם בדואים)	ארגון מעורב של מהמגזר הערבי ויהודים	ארגון ערבי-נוצרי	דו"ח פיננסי שנבדק משנת 2008	דו"ח פיננסי שנבדק משנת 2009

מספר שנים ממיסוד ועד קבלת האישור	תאריך סוף אישור	תאריך קבלת אישור	אחוז התרומות ממחזור הפעילות	תרומות	מחזור פעילות	תחום עיסוק	יישוב	שנת הקמה	מספר העמותה	שם המוסד
9		2001	13%	120,627	957,001	רווחה	נצרת	1992	580193878	העמותה לקידום שרותים חברתיים בנצרת
4	31/12/2005	19/03/2001				רווחה	טמרה	1997	580305225	אגודת טמרה לקידום הילד
4	31/12/2002	03/04/2001				הנצחה	באר שבע	1997	580307635	עמותת גבורי ישראל הבדווים בנגב ע"ר
7	01/01/2009	07/05/2001				פנאי	טירה	1994	580239267	הפועל לקידום השחמט והספורט במשולש
3	31/12/2008	24/07/2001	0%	0	449,814	רווחה	דיר חנא	1998	580330959	עמותת שאדי לגיל הרך (ע"ר)
7	31/12/2002	24/09/2001				פילנטרופיה	בוקייע	1994	580093425	קרן מילגות לעידוד ההשכלה ע"ש החללים הדרוזים
2	31/12/2005	30/10/2001				רווחה (וחינוך ובריאות)	באר שבע	1999	580344406	עמותת אלאטרש לשלום אחווה ודו קיום בישראל (ע"ר)
13	31/12/2012	20/03/2002	12%	270,120	2,217,516	חינוך (דת ורווחה)	קלנסווה	1989	580114957	עמותת אלאעתסאם אלאסלאמי בקלנסווה
8	31/12/2009	13/03/2002	2%	139,639	5,589,481	רווחה	ירושלים	1994	580224509	עמותת למינהל הקהילתי ולפיתוח בית חנינא
3	31/12/2012	23/07/2002	79%	384,147	485,184	פילנטרופיה	דיר חנא	1999	580346518	קרן מלגות וסיוע ללמודים גבוהים ע"ש המנוח חמיס ויסאם ז"ל (ע"ר)

מספר שנים ממיסוד ועד קבלת האישור	תאריך סוף אישור	תאריך קבלת אישור	אחוז התרומות ממחזור הפעילות	תרומות	מחזור פעילות	תחום עיסוק	יישוב	שנת הקמה	מספר העמותה	שם המוסד
8	31/12/2013	28/10/2002	12%	367,403	3,025,653	תרבות (פנאי וחינוך)	כפר מגיאר	1994	580228120	מתנ"ס-עמותה לפעילות קהילתית, מגיאר
13	31/12/2010	16/12/2002	22%	57,600	259,120	פנאי (תרבות)	חיפה	1989	580049856	מוסד הבית הנוצרי - חיפה
16	31/12/2013	16/12/2002	3%	55,000	1,834,954	דת, (חינוך)	כפר קאסם	1986	580088698	עמותה לדת ומעשי חסד בכפר קאסם
15	31/12/2004	16/12/2002				דת (ספורט ורווחה)	באקה אל-גרביה	1987	580108710	האגודה לרפורמה ומעשי חסד - בקה אלגריבייה
3	31/12/2007	16/12/2002	71%	119,390	167,390	רווחה (דת ובריאות)	כפר ברא	1999	580333862	אלרפאה - עמותה לענייני רווחה בכפר ברא (ע"ר)
3	31/12/2010	16/12/2002	0%	0	1,774	רווחה, תרבות	אכסאל	1999	580326072	אלסביל - עמותה לפיתוח עמק יזרעאל (ע"ר)
5	31/12/2005	21/01/2003				חינוך	דאלית אל-כרמל	1998	580315224	ניצני סובלנות (ע"ר)
4	31/12/2008	10/06/2003				דת	נצרת	1999	580341808	אלגימעה אלחיריה אלמארוניה בנצרת (ע"ר)
6	31/12/2013	10/06/2003	23%	1,839,595	7,963,495	חינוך	ירושלים	1997	580293710	יד ביד : המרכז לחינוך יהודי ערבי בישראל (ע"ר)
6	31/12/2013	10/06/2003	38%	179,274	467,680	רווחה (דת ובריאות)	כפר קרע	1997	580299535	אלשפאעה ואלרחמה (ע"ר)
4	31/12/2013	10/06/2003	3%	8,200	316,585	תרבות	אעבלין	1999	580344570	אלמעחד אלמוסיקי - אעבלין (ע"ר)
4	31/12/2013	10/06/2003	52%	16,795	32,070	תרבות	ראמה	1999	580350452	עמותה לקידום הספריות במגזר הערבי (ע"ר)
3	31/12/2008	24/06/2003	0%	2,500	896,256	תרבות	נצרת	2000	580359594	אלסנא (ע"ר)
4	31/12/2008	22/09/2003	15%	80,000	540,480	פנאי	נצרת	1999	580345114	עמותת נצרת לתרבות ותיירות (ע"ר)
8	31/12/2005	21/10/2003				תרבות (פנאי)	שפרעם	1995	580107530	מרכז קהילתי שפרעם - מתנ"ס (ע"ר)

מספר שנים ממיסוד ועד קבלת האישור	תאריך סוף אישור	תאריך קבלת אישור	אחוז התרומות ממחזור הפעילות	תרומות	מחזור פעילות	תחום עיסוק	יישוב	שנת הקמה	מספר העמותה	שם המוסד
13	31/12/2011	11/11/2003	3%	1,046,324	40,819,270	חינוך	באקה אל-גרביה	1990	580163574	אקדמיית אלקאסמי (ע"ר)
14	31/12/2013	29/03/2004	0%	0	6,156	פנאי	צרעה	1990	580161859	סובלנות ודו-קיום יהודי-ערבי באזור הרי יהודה
20	31/12/2012	23/06/2004	0%	0	6,514,671	חינוך (דת)	באקה אל-גרביה	1984	580050615	עמותת חסידי חוסני אלקואסמי (ע"ר)
5	31/12/2012	23/06/2004		?	267,607	חינוך (תרבות)	רהט	1999	580331304	ליזמות חינוכיות וחברתיות בנגב (ע"ר)
11	31/12/2012	23/06/2004	0%	0	988,982	רווחה	באר שבע	1993	580221687	אלואחה בנגב עמותה לשרותי רווחה וחינוך (ע"ר)
5	31/12/2012	22/07/2004	0%	33,600	8,300,844	רווחה (חינוך)	אעבלין	1999	580339752	ארפאד (ע"ר)
2	31/12/2012	01/11/2004	1%	41,853	5,475,519	חינוך	ירכא	2002	580395515	בית הספר למדעים למגזר הדרוזי - ירכא (ע"ר)
	31/12/2005	20/12/2004				???	באקה אל-גרביה		580412229	עמותת אגיאאל באקה אלגרביה (ע"ר)
4	31/12/2013	20/12/2004	0%	0	39,350	בריאות	שפרעם	2000	580363133	אלנדאא אלשפעמרייה (ע"ר)
8	31/12/2013	12/01/2005	45%	439,874	970,281	רווחה	סחנין	1997	580307817	אלזחראא - עמותה לקידום מעמד האשה (ע"ר)
6	31/12/2007	15/02/2005	8%	11,758	144,138	רווחה	אבו סנאן	1999	580342228	אלמנאהל - עמותה למען קידום הנשים הדרוזיות (ע"ר)
22	31/12/2010	08/03/2005				חינוך	דאלית אל-כרמל	1983	580042232	חברתי "יעוד"
11	31/12/2010	08/03/2005		???	385,594	חינוך, פנאי	נחף	1994	580234664	עמותה לרווחת נחף וקדמתה
6	31/12/2013	13/03/2005	43%	181,974	418,724	רווחה	כפר כנא	1999	580338051	העמותה לקידום הקשיש בכפר-כנא (ע"ר)
5	31/12/2013	25/05/2005	100%	826,215	826,215	חינוך	רהט	2000	580352961	צעד קדימה לקידום החינוך ברהט (ע"ר)
12	31/12/2007	28/06/2005	0%	0	2,015,721	מחקר (חינוך)	כפר קרע	1993	580174217	עמותת אלזחראוי

מספר שנים ממיסוד ועד קבלת האישור	תאריך סוף אישור	תאריך קבלת אישור	אחוז התרומות ממחזור הפעילות	תרומות	מחזור פעילות	תחום עיסוק	יישוב	שנת הקמה	מספר העמותה	שם המוסד
15	31/12/2013	13/09/2005	59%	1,664,178	2,815,926	רווחה (חינוך)	נצרת	1990	580131498	מואססת חדאנאת אלנאסרה
6	31/12/2013	13/09/2005		???	1,940,868	תרבות	שפרעם	1999	580337137	ביית אלמוסיקה שפרעם (ע"ר)
2	31/12/2013	13/09/2005	16%	54,650	351,885	רווחה	טירה	2003	580400919	עמותה למען נזקקים - טירה (ע"ר)
1	31/12/2009	09/10/2005	0%	0	449,943	חינוך	ג'דידה-מכר	2004	580427094	עמותת אלסארא בצפון (ע"ר)
18	31/12/2012	14/09/2005	0%	14,162	6,707,605	רווחה (פנאי)	אום אל-פחם	1987	580091809	עמותת "אלסלאם" למען זקנים ופנסיונרים
6	31/12/2013	14/09/2005	25%	303,902	1,231,524	תרבות	אום אל-פחם	1999	580327674	עמותת אלסבאר (ע"ר)
3	31/12/2013	12/12/2005	0%	0	496,725	חינוך	אעבלין	2002	580391746	נולדתי לחיות בכבוד (ע"ר)
4	31/12/2013	29/12/2005	84%	107,200	127,062	פנאי (חינוך)	תל אביב-יפו	2001	580367431	עמותה למען הספורט, התרבות והחינוך ביפו (ע"ר)
10	31/12/2009	29/12/2005	0%	1,525	3,138,891	תרבות	חיפה	1995	580272086	תיאטרון אלמידאן (ע"ר)
7	31/12/2010	29/12/2005	100%	25,300	25,299	רווחה (פילנטרופיה)	כפר קרע	1998	580330561	העמותה לבריאות ופיתוח כפר-קרע (ע"ר)
19	31/12/2008	13/03/2006	0%	16,431	4,216,365	רווחה	נצרת	1987	580102911	האחוה- אגודה למען הקשיש ובעלי הצרכים המיוחדים בנצרת (ע"ר)
2	31/12/2011	20/03/2006	84%	677,861	807,491	פנאי	מבשרת ציון	2004	580433449	עמותה לקידום הספורט המשותף במבשרת ציון ואבו גוש (ע"ר)
9	31/12/2013	20/03/2006	2%	47,309	2,111,282	בריאות (רווחה)	כפר מנדא	1997	580295905	הסהר הירוק (ע"ר)
17	31/12/2011	04/07/2006	10%	65,950	638,496	תרבות	תרשיחא	1989	580157550	בית האומנות לחינוך ולתרבות - תרשיחא
12	31/12/2008	04/07/2006				דת	כפר זמר	1994	580241123	אלנור - עמותה לפעילות תרבותית וחברתית בזמר
4	31/12/2011	30/08/2006	8%	25,000	308,750	פנאי (חינוך)	מגיד אל-כרום	2002	580382844	אלמנאר - עמותה לטיפוח וקידום ערכים חברתיים וחינוכיים בחברה (ע"ר)

מספר שנים ממיסוד ועד קבלת האישור	תאריך סוף אישור	תאריך קבלת אישור	אחוז התרומות ממחזור הפעילות	תרומות	מחזור פעילות	תחום עיסוק	יישוב	שנת הקמה	מספר העמותה	שם המוסד
15	31/12/2011	23/10/2006	4%	27,945	702,476	תרבות	נצרת	1991	580183523	האגודה הנצריתית לאמנות
7	31/12/2011	26/12/2006	0%	0	394,050	חינוך (איכות הסביבה)	כפר ג'וליס	1999	580339547	עמירם - כפר ג'וליס (ע"ר)
	31/12/2010	20/02/2007				דת	באקה אל-גרביה		513343772	אנסר אלחק בע"מ
16	31/12/2012	20/02/2007	0%	0	897,549	תרבות	חיפה	1991	580160257	ג'בינה - עמותה לקידום התיאטרון הערבי התרבותי העצמאי
18	31/12/2012	20/02/2007	74%	178,064	241,823	פילנטרופיה	באקה אל-גרביה	1989	580136612	קרן רוקייה ביאדסה לתמיכה בסטודנטים המהמגזר הערבי
1	31/12/2008	19/04/2007				חינוך (תרבות, פנאי)	באר שבע	2006	580452639	אלסהרה (ע"ר)
14	31/12/2009	30/07/2007	0%	0	1,016,431	תרבות, (פנאי, רווחה)	באקה אל-גרביה	1993	580233047	המרכז לקידום התרבות, החינוך וההכשרה - באקה אלגרביה
6	31/12/2009	30/07/2007	0%	0	389,722	פנאי (תרבות)	כפר ג'וליס	2001	580380855	העמותה לקידום החינוך התרבות והספורט בג'וליס (ע"ר)
5	31/12/2009	30/07/2007	3%	104,000	3,196,956	חינוך	יפיע	2002	580402667	בית ספר יפיע לחינוך מיוחד (ע"ר)
4	31/12/2012	30/07/2007	13%	35,204	269,706	פנאי	עילבון	2003	580414613	מועדון ספורט עילבון (ע"ר)
11	31/12/2013	10/09/2007	1%	381,977	31,721,753	חינוך	סחנין	1996	580279313	מכללת סחנין
3	31/12/2010	10/09/2007	44%	34,544	78,454	תרבות	רמלה	2004	580424760	איטאר רמלה - לוד (ע"ר)
11	31/12/2010	20/11/2007	1%	58,117	11,532,937	חינוך	מעיליא	1996	580262749	אגודה לחינוך "נוטרדאם" ותרבות - הגליל
7	31/12/2010	27/12/2007	8%	116,830	1,553,349	חינוך	נצרת	2000	580341873	מאסאר - מרכז לחינוך (ע"ר)
6	31/12/2013	27/12/2007	60%	209,199	350,256	רווחה (פנאי, תרבות)	חיפה	2001	580370542	עמותת החסד ע"ש כמיל שחאדה ז"ל (ע"ר)
7	31/12/2013	26/03/2008		???	149,583	רווחה	דאלית אל-כרמל	2001	580375194	נד"א - נכי דלית אל כרמל (ע"ר)

מספר שנים ממיסוד ועד קבלת האישור	תאריך סוף אישור	תאריך קבלת אישור	אחוז התרומות ממחזור הפעילות	תרומות	מחזור פעילות	תחום עיסוק	יישוב	שנת הקמה	מספר העמותה	שם המוסד
8	31/12/2010	28/04/2008	0%	300	3,155,338	רווחה	אום אל-פחם	2000	580361962	עמותת אלאנואר לקידום מעמד האישה באום אלפחם (ע"ר)
17	31/12/2010	28/04/2008	11%	85,750	783,809	חינוך (תרבות, רווחה)	רהט	1991	580178432	העמותה לפיתוח וקידום רהט
4	31/12/2010	28/04/2008	0%	0	3,427,638	חינוך - שירות לאומי	רהט	2004	580423986	עמותה לשוויון חברתי ושרות לאומי במגזר הערבי במדינת ישראל (ע"ר)
3	31/12/2012	04/06/2008	76%	401,754	527,826	רווחה	נצרת	2005	580442697	אלמנארה - עמותה לקידום העיזורים המהמגזר הערבי בישראל (ע"ר)
12	31/12/2013	30/07/2008			738,978	חינוך - דו קיום	קיבוץ מעברות	1996	580288868	כפר רעות - סדאקה מרכז בינלאומי לחינוך לפלורליזם (ע"ר)
25	31/12/2009	01/09/2008				דת	כפר מנדא	1983	580026425	אלתקוא עמותה לענייני דת בכפר מנדא (ע"ר)
5	31/12/2011	24/12/2008			376,697	רווחה	כפר ורדים	2003	580404218	מעבר למילים (ע"ר)
5	31/12/2012	01/09/2008	48%	109,559	226,171	דת	כפר יאסיף	2003	580410389	עמותה למען הכנסייה האוונגילית הבפטיסטית בכפר יאסיף (ע"ר)
3	31/12/2012	21/07/2009	80%	868,699	1,083,744	חינוך (תרבות)	עספיא	2006	580453454	הכיפה הדרוזית עוספיא- עמותה לפעילות בקרב הקהילה למען הקהילה בעוספיא (ע"ר)
8	31/12/2012	09/09/2009	49%	81,019	166,608	פנאי	רהט	2001	580371250	עמותת צעירי הנגב - רהט (ע"ר)
1	31/12/2012	16/11/2009	100%	57,300	57,435	תרבות	חורפיש	2008	580494946	עמותת סא"ל סאלח פלאח ז"ל (ע"ר)
1	31/12/2010	16/11/2009	88%	20,000	22,700	איגוד מקצועי	ניין	2008	580496305	עמותת המרכז הערבי-ישראלי לטכנולוגיה והייטק (ע"ר)
7	31/12/2012	29/12/2009	100%	141,928	141,928	רווחה	עספיא	2002	580396471	עמותה לתמיכה בילד הנכה הדרוזי (ע"ר)

מספר שנים ממיסוד ועד קבלת האישור	תאריך סוף אישור	תאריך קבלת אישור	אחוז התרומות ממחזור הפעילות	תרומות	מחזור פעילות	תחום עיסוק	יישוב	שנת הקמה	מספר העמותה	שם המוסד
11	31/12/2013	29/12/2009	100%	38,940	38,940	חינוך (פנאי)	טירה	1998	580310027	עמותת אל ראזי אלטולאביה (ע"ר)
5	31/12/2012	26/04/2010	95%	43,007	45,227	רווחה (חינוך)	רהט	2005	580448520	עמותת נשות רהט (ע"ר)
6	31/12/2012	26/04/2010	100%	10,500	10,500	חינוך (פנאי, רווחה)	בית ג'ן	2004	580425049	עמותה למען בית ג'ן (ע"ר)
3	31/12/2012	15/06/2010	100%	79,944	79,944	בריאות (רווחה)	חיפה	2007	580482131	אסדקאי אלמחבא (ע"ר)
9	31/12/2012	15/06/2010	10%	63,790	608,867	חינוך (רווחה)	אעבלין	2001	580370047	עמותת אלבית אלדאפי (ע"ר)
6	31/12/2012	15/06/2010	0%	55,639	14,937,450	חינוך (רווחה)	מג'ד אל-כרום	2004	580426013	דיאלה (ע"ר)
20	31/12/2012	27/07/2010	9%	759,998	8,785,229	חינוך (דת)	רמלה	1990	580055275	אגודת ג'ורג'יוס הקדוש האורתודוכסית ברמלה

נספח ה' – מוסדות ציבור במגזר הערבי על פי ישובים

מספר הארגונים ביישוב	אחוז הארגונים מכלל המוסדות	ישוב	מספר הארגונים ביישוב	אחוז הארגונים מכלל המוסדות	ישוב
1	1%	כפר כנא	1	1%	אבו סנאן
1	1%	כפר מגיאר	3	3%	אום אל-פחם
2	2%	כפר מנדא	1	1%	אכסאל
1	1%	כפר קאסם	4	4%	אעבלין
3	3%	כפר קרע	7	8%	באקה אל-גרביה
1	1%	מבשרת ציון	4	4%	באר שבע
2	2%	מג'ד אל-כרום	1	1%	בוקייע
1	1%	מעיליא	1	1%	בית ג'ן
1	1%	נחף	1	1%	ג'דידה-מכר
1	1%	ניין	3	3%	דאלית אל-כרמל
9	10%	נצרת	2	2%	דיר חנא
2	2%	סחנין	1	1%	חורפיש
1	1%	עילבון	5	5%	חיפה
2	2%	עספיא	3	3%	טירה
1	1%	צרעה	1	1%	טמרה
1	1%	קיבוץ מעברות	1	1%	יפיע
1	1%	קלנסווה	2	2%	ירושלים
1	1%	ראמה	1	1%	ירכא
6	6%	רהט	1	1%	כפר ברא
2	2%	רמלה	2	2%	כפר ג'וליס
3	3%	שפרעם	1	1%	כפר ורדים
1	1%	תל אביב-יפו	1	1%	כפר זמר
1	1%	תרשיחא	1	1%	כפר יאסיף

נספח ו' – השוואת ההתפלגות בין תחומי עיסוק של ארגוני החברה האזרחית במגזר הערבי לסך ארגוני החברה האזרחית

תחום עיסוק	אחוז הארגונים בתחום מתוך סך הארגונים במגזר הערבי	אחוז הארגונים בתחום מתוך סך ארגוני החברה האזרחית
דת	25%	25%
תרבות ופנאי	22%	14%
שיכון ופיתוח	14%	5%
רווחה	11%	13%
חינוך ומחקר	10%	16%
הגנה על זכויות האזרח	10%	6% (שינוי אזרחי)
פילנתרופיה	3%	12%
איגודי עובדים ומקצועיים	2%	3%
בריאות	1%	2%
הנצחה	1%	2%
פעילות בינלאומית	0.4%	1%
סביבה	0.3%	1%
אחרים	1%	0%
סה"כ	100%	100%

מקור: נתוני המגזר הערבי נלקחו מתוך דו"ח ועדת גל-נור, 2003, נתוני כלל החברה האזרחית נלקחו מתוך לימור ועמיתים, דו"ח כנס קיסריה, 2010.